

Қалалар мен шаруашылық жүргізу объектілерін санаттау дәрежесіне байланысты азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының көлемі мен мазмұны жөніндегі нұсқаулықты бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрінің 2007 жылғы 11 желтоқсандағы N 22 Бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2007 жылғы 25 желтоқсанда Нормативтік құқықтық кесімдерді мемлекеттік тіркеудің тізіліміне N 5059 болып енгізілді. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің 2014 жылғы 24 қазандағы № 732 бұйрығымен

Ескерту. Күші жойылды - ҚР Ішкі істер министрінің 24.10.2014 № 732 бұйрығымен (алғашқы ресми жарияланған күнінен бастап күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі)

Қолданушылардың назарына!!!

Бұйрықтың қолданысқа енгізілу тәртібін 3-тармақтан қараңыз.

"Азаматтық қорғаныс туралы" Қазақстан Республикасының Заңын және "Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерін іске асыру жөніндегі шаралар туралы" Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің 2004 жылғы 30 желтоқсандағы N 383-ө Өкіміне сәйкес халық пен аумақтарды қорғауды қамтамасыз етуге бағытталған Азаматтық қорғаныс іс-шараларының кешенін іске асыру, техногендік және табиғи сипаттағы төтенше жағдайларда материалдық шығынды азайту, сондай-ақ әскери іс-қимылдар жүргізу кезінде туындайтын қауіп-қатерлерден қорғау мақсатында **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Қоса беріліп отырған Қалалар мен шаруашылық жүргізу объектілерін санаттау дәрежесіне байланысты азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының көлемі мен мазмұны жөніндегі нұсқаулық бекітілсін.

2. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасының төтенше жағдайлар вице-министрі В.В.Петровка жүктелсін.

3. Осы бұйрық бірінші ресми жарияланғаннан соң он күнтізбелік күннен кейін қолданысқа енгізіледі.

Министр

" К Е Л І С І Л Д І "

Қазақстан Республикасының

Денсаулық сақтау министрі

11 желтоқсан 2007 ж.

" К Е Л І С І Л Д І "

Қазақстан Республикасының
Индустрия және сауда министрі

10 желтоқсан 2007 ж.

" К Е Л І С І Л Д І "

Қазақстан Республикасының
Көлік және коммуникация министрі

13 желтоқсан 2007 ж.

" К Е Л І С І Л Д І "

Қазақстан Республикасының
Энергетика және минералдық
ресурстар министрі

10 желтоқсан 2007 ж.

" К Е Л І С І Л Д І "

Қазақстан Республикасы
Ақпараттандыру және байланыс жөніндегі
агенттігі төрағасы

10 желтоқсан 2007 ж.

Қазақстан Республикасы
Төтенше жағдайлар министрінің
2007 жылғы 11 желтоқсандағы
N 22 бұйрығымен
бекітілген

**Қалалар мен шаруашылық жүргізу объектілерін санаттау дәрежесіне
байланысты Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық
іс-шараларының көлемі мен мазмұны жөніндегі нұсқаулық 1-тарау.
Жалпы ережелер**

1. Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары - бұл халықты қорғау, соғыс уақытында экономика объектілері жұмысының тұрақтылығын арттыру, болуы мүмкін қираулардың алдын алу және қарсыластың қазіргі заманғы зақымдау құралдарына қарсы қолдану нәтижесінде халықтың шығынын азайту, зақымдау ошақтарында, авариялар, апаттар және дүлей зілзалалар аудандарында авариялық-құтқару және басқа да шұғыл жұмыстарды жүргізу үшін жағдай жасау.

2. Осы Қалалар мен шаруашылық объектілерін санаттау дәрежесіне байланысты Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық шараларының көлемі мен мазмұны жөніндегі нұсқаулығы (бұдан әрі - ИТШ нұсқаулығы) халық пен аумақтарды қорғауды қамтамасыз етуге, техногендік және табиғи сипаттағы төтенше жағдайларда материалдық шығынды азайтуға, сондай-ақ әскери іс-қимылдарды жүргізу кезінде немесе осы іс-қимылдардың салдарларынан туындайтын қауіп-қатерлерден қорғауға бағытталған құрылыс салу және қайта жаңарту кезінде іске асырылатын барлық жобалық шешімдерді көздейтін н о р м а л а р д ы а н ы қ т а й д ы .

Жалпы талаптарға: қазіргі заманғы зақымдау құралдарынан, сондай-ақ авариялардың, апаттардың және дүлей зілзалалардың салдарларынан халықты қорғауды қамтамасыз ету, объектілерде өрт қауіпсіздігін арттыру; электр энергиясымен, газбен, сумен резервтік жабдықтауды ұйымдастыру; зақымдау құралдарынан сумен жабдықтау объектілерін қорғау; объектілерді жарықтан қорғауды жүргізуге дайындық жатады.

АҚ ИТЖ нұсқаулығының талаптары Қазақстан Республикасының барлық аумағында Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларын жүргізгенде орындалуға міндетті.

Қалалар мен шаруашылық объектілерін санаттау дәрежесі Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2005 жылғы 22 қыркүйектегі N 942 қаулысымен бекітілген Қалаларды топтарға, ұйымдарды Азаматтық қорғаныс бойынша санаттарға жатқызу ережелері мен критерийлеріне сәйкес анықталады.

3. Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының көлемі мен мазмұны қазіргі заманғы зақымдау құралдары мен олардың қосалқы факторларының ықтимал әсер етуі бойынша аумақтарды аймақтарға бөлуді ескере отырып, қалалардың топтары мен Азаматтық қорғаныс бойынша ұйымдардың санаттарына, сондай-ақ болуы мүмкін авариялардың, апаттардың және дүлей зілзалалардың сипаты мен көлемдеріне байланысты анықталады.

4. Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары алдын ала әзірленеді және жүргізіледі.

Өзінің сипаты бойынша алдын ала жүзеге асыру мүмкін емес іс-шаралар соғыс уақытында жедел түрде жүргізіледі.

5. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың немесе 10 килоға және одан да көп Паскальға тең (бұдан әрі - кПа) (0,1 килограмм күш төртбұрыш сантиметрге (бұдан әрі - кгс/см²) ауа соққы толқыны фронтында артық қысым туындауы мүмкін Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санаттағы ұйымдардың аумағы қирауы мүмкін аймақты құрайды.

Қирауы мүмкін аймақтағы аумақтың бөлігі ауа соққысы толқынының

фронтында 30 кПа-ға тең және одан да көп қысым шегінде қатты қирауы мүмкін аймақты құрайды.

Қатты қирауы мүмкін аймақ пен қирауы мүмкін аймақ шекараларының арасында орналасқан аумақ аз қирауы мүмкін аймақты құрайды.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың жобалық құрылысының шекараларынан қатты және аз қирауы мүмкін аймақтардың, сондай-ақ Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың сыртына орналасқан Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санаттағы ұйымдардың шекараларын бөлу осы ИТШ нұсқаулығының 1-қосымшасына сәйкес анықталады.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қаланың (Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған ұйымдардың) жобалық құрылысының шекарасы жобалау нормаларының талаптарына сәйкес есеп беру мерзіміне әзірленіп бекітілген бас жоспармен анықталады.

6. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың және Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санаттағы ұйымдардың қирауы мүмкін аймағы мен осы аймаққа ені 20 километр (бұдан әрі - км) болатын аумақ жолағымен іргелес жатқан аумақ алаңы қауіпті радиоактивті зақымдануы (ластануы) мүмкін аймақты құрайды. Атом станциясы үшін (атом жылу электр орталықтары, жылумен жабдықтаушы атом станциясы) қауіпті радиоактивті зақымдану (ластану) аймағын қирауы мүмкін аймақ пен осы аймаққа іргелес жатқан қуаты 4 миллион кило Ваттқа (бұдан әрі - млн. кВт) дейін белгіленген атом станциясы үшін ені 20 км аумақ жолағы және қуаты 4 млн. кВт артық белгіленген атом станциясы үшін ені 40 км аумақ жолағы құрайды.

Қауіпті радиоактивті зақымдануы (ластануы) мүмкін аймақтың шекарасына іргелес жататын ені 100 км аумақ жолағы радиоактивті зақымдануы (ластануы) мүмкін аймақты құрайды.

7. Химиялық қауіпті объектілердің шегіне іргелес жатқан аумақтағы қатты әсер ететін улы заттары бар ыдыстар қираған жағдайда ерітінділері таралып, қорғалмаған адамдарды зақымдауы мүмкін аумақ қауіпті химиялық зақымдануы (ластануы) мүмкін аймақты құрайды. Көрсетілген аймақтың шекарасына әсер ететін улы заттар құйылған ыдыстан бөлу осы ИТШ нұсқаулығының 2-қосымшасына сәйкес анықталады.

8. Болуы мүмкін су тасқыны нәтижесінде жаппай адам шығыны, үйлер мен ғимараттардың қирауы, басқа да материалдық құндылықтардың бүлінуі немесе қирауы апаттық су астында қалуы мүмкін аймақты құрайды.

Апаттық су астында қалуы мүмкін аймақтардың көлемі қалалық және ауылдық елді мекендердің, объектілердің, тұрғын үйлер мен ғимараттардың

құрылыстарын салу үшін алаңды (трассаны) таңдау кезінде негізделетін материалдарды әзірлеу кезінде анықталады.

9. Қирауы мүмкін аумақтан тыс, қауіпті химиялық зақымдануы мүмкін, апаттық су астында қалуы мүмкін, сондай-ақ қауіпті радиоактивті зақымдануы (ластануы) мүмкін аумақтан тыс жергілікті және көшірілген халықтың іс-әрекет жасауы үшін жарамды облыстардың әкімшілік шекараларының шегінде орналасқан аумақтар қауіпсіз аймақты құрайды.

10. Екі немесе одан да артық аймақтарды салу кезінде олардың ішкі контурлары бойынша бұл аймақтардың жалпы шекарасы белгіленеді.

11. Азаматтық қорғаныстың инженердік-техникалық іс-шаралары:

- Қазақстан Республикасының аумағындағы ұйымдардың бас сызбасын, аумақтық дамудың өңіраралық сызбасын, аумаққа қала құрылысын салуды жоспарлаудың кешенді сызбаларын жасау кезінде;
- елді мекенді пункттердің бас жоспарларын жасау кезінде;
- аудандық жоспарлау сызбалары мен жобаларын жасау және аумақтарды, елді мекендерді, өнеркәсіптік аймақтарды салу кезінде;
- кәсіпорындардың, ғимараттардың және құрылыстардың жобалық сметалық құжаттамаларын әзірлеу, келісу және бекіту кезінде.

Жұмыс істеп тұрған (салынып біткен) кәсіпорындарда Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық шараларын жоспарлау осы Бұйрықтың талаптарына сәйкес жүзеге асырылады.

Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары әзірленеді және оған тиісті жобалау, жобалау алдындағы және жобалау материалдарының түрлері енгізіледі және қажетті негіздемелерімен жүйелі түрде жеке бөлімге (томға, кітапқа) жинақталады.

Әзірленген іс-шаралардың көлемі мен оларды жүргізу мерзімі республиканың экономикалық және әлеуметтік дамуының мемлекеттік жоспарымен анықталады.

12. Қайта жоспарланған, кеңейтілген, қайта жаңартылған қалалық және ауылдық елді мекендер, кәсіпорындар және құрылыстар, сондай-ақ техникалық қайта жарақталған кәсіпорындар мен құрылыстар үшін Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларын жүзеге асырумен байланысты шығындар жобалық сметалық құжаттаманы әзірлеу жөніндегі қолданыстағы нормативтік құжаттарға сәйкес анықталады және ерекше кезеңде орындалған іс-шараларға (жұмыстарға) кеткен шығындардан басқа оларды жекелеген ғимараттар мен құрылыстардың сметаларына, өнеркәсіптік және азаматтық тұрғын үйлер құрылысын салуға арналған жиынтық сметалардың тиісті тараулары бойынша шығындардың жалпы сомасына қосады.

Қалалық және ауылдық елді мекендерде жұмыс істеп тұрған, құрылысы салынып біткен және қайта жаңартуға (кеңейтуге) жатпайтын ұйымдарда

Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары жоспарлау және көрсетілген қалалық және ауылдық елді мекендердің жобаларына, заңнамада белгіленген тәртіппен бекітілген кәсіпорындардың, ғимараттардың және құрылыстардың жобаларына жеке әзірленген бөлімдердің негізінде орындалады.

Бекітілген жобалық сметалық құжаттары бар, Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары көзделмеген, құрылысы салынып жатқан кәсіпорындар үшін олардың жобаларына (жұмыс жобаларына) Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының жеке бөлімдері әзірленеді.

13. Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларын әзірлеуге арналған тапсырма 11-тармақта көрсетілген құжаттарды әзірлеуге арналған тапсырмалардың құрамдас бөлігі болып табылады.

Өңірлерді дамытуға, аумақтарды салуға елді мекендер мен шаруашылық объектілерін салу мен қайта жаңартуға, Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының жобалық сметалық құжаттарын әзірлеуге арналған тапсырмалар төтенше жағдайлар жөніндегі орталық атқарушы органның аумақтық бөлімшелерімен келісіледі.

2-тарау. Азаматтық қорғаныстың қорғаныс құрылыстары 1. Жалпы ережелер

14. Халықты қазіргі заманғы зақымдау құралдарынан қорғаудың негізгі әдістері оларды қорғаныс құрылыстарында паналату болып табылады.

Осындай мақсатта қорғаныс құрылыстарының (баспана және радиациядан қорғану баспаналары), ұйымдардың қажеттіліктері мен халыққа қызмет көрсету үшін пайдаланылатын жоспарлы қажетті қор жинауды жүзеге асырады.

Қорғаныс құрылыстары паналаушыларды қабылдау үшін 12 сағаттан аспайтын мерзім ішінде дайындыққа келтіріледі, ал атом станциялары мен химиялық қауіпті объектілерде паналаушыларды дереу қабылдауға дайындықта б о л а д ы .

Химиялық қауіпті объектілердің құрамына кіретін қорғаныс құрылыстары мен атом станцияларында бірінші кезекте іске қосылатын объектілерді қосу қажет. Бұл ретте атом станцияларының құрылысын салу кезінде баспаналарды пайдалануға беруде олардың бірінші энергиялық блогын физикалық қосу көзделеді.

15. Соғыс уақытында қатты қирауы мүмкін аймаққа орналасқан және өзінің жұмысын жалғастырып жатқан ұйымдардың жұмысшылары мен қызметкерлерін (неғұрлым көп жұмыс істейтін ауысымда), сондай-ақ Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың тыныс-тіршілігін қамтамасыз ететін ұйымдардың кезекші және желілі ауысымдарда жұмыс істейтін персоналын және

Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санаттағы ұйымдардың персоналын
баспаналарда паналату көзделеді.

Атом станцияларында осы станциялардың жұмысы мен тыныс-тіршілігін
камтамасыз ететін станция персоналын, кәсіпорындардың жұмысшылары мен
қызметкерлерін (әскери және өрт сөндіру бөлімдерінің жеке құрамын қоса
алғанда) баспаналарда паналату көзделеді.

Қатты қирауы мүмкін аймақтардың шегінде орналасқан Азаматтық қорғаныс
бойынша санаттарға жатқызылған ұйымдардың және басқа да ұйымдардың
жұмысшылары мен қызметкерлерін (неғұрлым көп жұмыс істейтін ауысымда),
сондай-ақ Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылмаған қалаларда,
кенттерде және ауылдық жерлерде тұратын халықты және көрсетілген қалалар
мен ауылдық мекендерге көшірілген халықты радиациядан қорғану
баспаналарында паналату көзделеді.

16. Ұйымдардың жұмысшылары мен қызметкерлері үшін қорғаныс
құрылыстарының қоры осы ұйымдардың аумағында немесе оған жақын
жерлерде, ал халық үшін тұрғын үй құрылыстарының аудандарында құрылады.

17. Бейбіт уақытты қорғаныс құрылыстарының қорын құру:

1) халықтың мүддесін қорғауда ғимараттарды бейімдеу және пайдалануды
ескере отырып, шаруашылық объектілерінің қажеттіліктері үшін жер асты
құрылыстарын кешенді игеру, нақты айтқанда:

әртүрлі мақсаттарға арналған жаңадан салынып жатқан және жұмыс істеп
жатқан ғимараттар мен құрылыстарда жер төлелерді қорғаныс құрылыстарына
бейімдеу ;

жаңадан салынып жатқан және әртүрлі мақсаттарға арналған жеке тұрған
қазылған құрылыстарды қорғаныс құрылыстарына бейімдеу;

метрополитендерді баспанаға бейімдеу;

халықты қорғау үшін жер асты кен орындарын, үңгірлер мен басқа да жер
асты қуыстарын бейімдеу ;

салынған және жаңадан салынып жатқан ғимараттар мен құрылыстардың
төменгі бөлігіндегі және жер асты қабаттарындағы үй-жайларды қорғаныс
құрылыстарына бейімдеу жолымен жүзеге асырылады.

18. Қорғаныс құрылыстарын жобалау Азаматтық қорғаныстың қорғаныс
құрылыстарының нормалары мен ережелеріне және басқа да нормативтік
құжаттарына сәйкес жүзеге асырылады.

19. Баспана мен радиациядан қорғану баспаналарын Азаматтық қорғаныстың
қорғаныс құрылыстарын орналастыру сызбаларына сәйкес жиналған
паналаушылар радиусының шегінде орналастырылады.

Көрсетілген сызбалар 11-тармақта көрсетілген құжаттардың барлық түрінде:

- Қазақстан Республикасы аумағын ұйымдастырудың бас сызбаларынан,

аумақтық дамудың өңіраралық сызбаларынан;

- ұйымдар мен өнеркәсіптік салаларды дамыту мен орналастыру сызбаларынан;

- аудандық жобалау сызбалары мен жобаларынан басқа Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық шаралары бөлімдерінің құрамында әзірленеді.

20. Ұйымдар мен елді мекендердегі тұрғын үй құрылыстарында объектіні, елді мекенді, ауданды және қаланы басқару пунктіннің бірі қорғаныс құрылыстары болып жабдықталады.

Атом станциясының аумағында және осы станциялар кенттерінде есептеу техникасымен, байланыс, хабарлау құралдарымен, станция аумағындағы радиациялық және метеорологиялық жағдай туралы ақпарат жинаумен жарақтандырылған аварияға қарсы іс-қимылдарды басқаратын қорғаныс пункттері құрылады.

21. Алып жүруге жарамсыз ауру адамдарды, сондай-ақ қатты қирауы мүмкін аймақтарда орналасқан жаңадан жобаланған, құрылысы салынып жатқан және жұмыс істеп жатқан денсаулық сақтау мекемелеріндегі (ауруханалар мен емханалардағы) медициналық және қызмет көрсетуші персоналды баспаналарда паналату көзделеді. Бұл ретте көрсетілген аурулардың саны бейбіт уақыттағы емдеу мекемелерінің жалпы жобалау сыйымдылығының 10 % кем болмайтындай етіп қабылданады.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың және Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санаттағы объектілердің қатты қирауы мүмкін аймақтарға орналасқан денсаулық сақтау мекемелерінің, сондай-ақ соғыс уақытында құрылған емдеу мекемелерінің ауру адамдарын, медициналық және қызмет көрсету персоналын бейбіт уақытта олардың жұмыс істеу шарттары бойынша мекеменің толық сандық құрамына жобаланатын радиациядан қорғану баспаналарында паналату көзделеді.

Бейбіт уақытта жұмыс істейтін және құрамында кереуеттер қоры немесе ауру адамдарды, медициналық және қызмет көрсету персоналын қорғауға арналған негізгі үй-жайлардан басқа соғыс уақытында құрылған емдеу мекемелері бар денсаулық сақтау мекемелерінің қорғаныс құрылыстарында емдеу процесін жүргізуді қамтамасыз ететін негізгі жұмыс істейтін үй-жайлар көзделеді.

22. Пайдалы қазбалар өндіретін ұйымдардың ауысыммен жұмыс істейтін персоналын шахталар мен кендердің жер асты тау-кен қазбаларында орналасқан қорғаныс құрылыстарында паналату көзделеді.

Көрсетілген құрылыстарда жер бетінде жұмыс істейтін жұмысшылар мен қызметкерлерді қорғау мүмкіндігі болмаған жағдайда оларды 17-тармаққа сәйкес қорғаныс құрылыстанында паналату көзделеді.

23. Қатты қирауы мүмкін аумаққа орналасқан жаңа құрылыстарды салуға немесе оларды кеңейтуге, қайта жаңартуға және пайдалануға объектілерді техникалық қайта жаратандыруға қатысушы құрылысшылар, басқа да жұмысшылар мен қызметкерлер осы объектілердің ең көп жұмыс істейтін ауысымын қорғау үшін радиациядан қорғау баспаналарын паналайды.

Қатты қирауы мүмкін аумақтың шегінде объектілер салынған жағдайда көрсетілген халықтың құрамы жұмыс орны, тұрған немесе көшкен жері бойынша радиациядан қорғану баспаналарын паналайды.

24. Жұмыс істейтін ауысым саны 50 және одан да аз адамнан тұратын ұйымдарда ұйымдардың ең көбірек жұмыс істейтін ауысыммен паналатуды қамтамасыз ететін қорғаныс құрылыстарын салуға рұқсат беріледі.

2. Азаматтық қорғаныс баспаналары

25. Баспана ядролық қарудың және қарапайым зақымдау құралдарының (тікелей түсуін ескермей), бактериялық (биологиялық) құралдардың, уландыратын заттардың, сондай-ақ ядролық энергия қондырғыларының, өрт кезіндегі жоғары температурадан және жанған өнімдер мен қатты әсер ететін улы заттардың негізгі топтарынан және осы ИТШ нұсқаулығының 3-қосымшасына сәйкес қауіпті химиялық зақымдау аймағындағы авариялар (қираулар, өрт) кезіндегі зақымдау факторларының әсер етуінен жасырынып қорғалуын қамтамасыз етуге есептелген.

26. Барлық баспаналар 100 кПа (1 кгс/см^2) ауа соққы толқынының фронтында артық қысымның әсер етуінен паналаушыларды қорғауы және 1000-ға тең қоршау конструкторларынан өтетін радиацияны әлсіздендіру дәрежесі болуы тиіс.

27. Баспаналардың тіршілікпен қамтамасыз ету жүйелері оған екі тәулік ішінде неғұрлым көп жұмыс істейтін ауысымдағы паналаушыларды үздіксіз қамтамасыз етуді ескере отырып құрылады.

Баспаналарды ауамен жабдықтау екі режим бойынша: таза желдету (1-режим) және сүзгішті желдету (2-режим) арқылы жүзеге асырылады. Жанатын өнімдерден ауаның қауіпті газдануы мүмкін орындарда, қауіпті химиялық зақымдануы мүмкін аймақтарда, қатты қирауы және апаттық су астында қалуы мүмкін атом станциясының маңайына орналасқан баспаналарда ішкі ауаны бастапқы қалпына келтірумен толық немесе жартылай оқшаулау режимі (3-режим) қарастырылуы тиіс.

3. Радиациядан қорғану баспаналары

28. Жергілікті жердің радиоактивті зақымдануы (ластануы) кезінде паналаушыларды иондалған сәуленің әсер етуінен қорғауды және екі тәулік бойы паналаушылар санының үздіксіз келуіне рұқсат беруді қамтамасыз етуге есептеледі.

29. Радиациядан қорғану баспаналары аз қирауы мүмкін аймақтарға, сондай-ақ қатты қирауы мүмкін аймақтан тыс жерлерге орналасқан санатталған объектілерде орналасқан жағдайда оларды қоршайтын конструкциялар ауа соққы толқынының 20 кПа ($0,2 \text{ кгс/см}^2$) артық қысымына есептелуі тиіс.

30. Радиациядан қорғану баспаналарының орналасқан жеріне қарай сыртқы радиация сәулесінің төмен дәрежесі - қорғаныс коэффициенті (бұдан әрі - Қк):

1) қатты қирауы мүмкін аймақтардан тыс Азаматтық қорғаныс бойынша санатталған объектілерге орналасқан ұйымдардың жұмыс істейтін ауысымдары үшін - 200 - ге ;

2) қатты қирауы мүмкін аймақтардың шекарасындағы қауіпті радиоактивті зақымдануы (ластануы) мүмкін аймақтарда: санатталмаған ұйымдардың жұмыс істейтін ауысымдары, Азаматтық қорғаныс құрамалары мен соғыс уақытында құрылған емдеу мекемелері үшін - 200 - ге ;

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылмаған қалалардың, кенттердің, ауылдық елді мекендердің халқы мен көшірілетін халық үшін - 100-ге ;

3) қатты радиоактивті зақымдануы (ластануы) мүмкін аймақтарда: санатталмаған ұйымдардың жұмыс істейтін ауысымдары мен соғыс уақытында құрылған емдеу мекемелері үшін - 100-ге;

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылмаған қалалардың, кенттердің, ауылдық елді мекендердің халқы мен көшірілетін халық үшін - 50-ге;

4) қатты радиоактивті зақымдануы (ластануы) мүмкін аймақтардың шегінде: санатталмаған ұйымдардың жұмыс істейтін ауысымдары мен соғыс уақытында құрылған емдеу мекемелері үшін - 20-ға;

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылмаған қалалардың, кенттердің, ауылдық елді мекендердің халқы мен көшірілетін халық үшін - 10-ға тең болуды қамтамасыз етеді.

4. Атом станциялары орналасқан аудандардағы қорғаныс құрылыстары

31. Атом станциялары орналасқан аудандардағы ұйымдардың жұмысшы ауысымдарын және халықты қорғау қарапайым қорғаныс талаптарына жауап беретін қорғаныс құрылыстарында:

атом станцияларының айналасындағы қауіпті радиоактивті зақымдану (ластану) болуы мүмкін аймақтың шекарасына жақын жатқан 30 шақырымдық жолақта - Қк 200-ге тең радиациядан қорғану баспаналарында;

атом станцияларының айналасындағы қалған аумақта - Қк 30-тармақтың 3) және 4) тармақшаларына сәйкес радиациядан қорғану баспаналарында жүзеге асырылады.

32. Атом станцияларының қирауы мүмкін аймақта орналасқан қорғаныс құрылыстарында паналаушыларды ядролық энергия қондырғыларының қирауынан болатын радиоактивті заттардан (инертті газдардың радионуклидтерінен басқа) қорғау қосымша қамтамасыз етілуі тиіс. Бұл құрылыстардағы тыныс-тіршілікті қамтамасыз ету жүйесі паналаушылардың 5 тәулік бойы болуына есептеледі.

3-тарау. Объектілерді орналастыру және қалаларды жоспарлау 1. Жалпы ережелер

33. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың күшті қираулар болуы мүмкін аймақтарына және Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санаттағы ұйымдардың апаттық су астында қалуы мүмкін аймақтарда, сондай-ақ қалада өнеркәсіптік, коммуналдық және тұрғын үй-азаматтық қажеттіліктер үшін қажетті ұйымдардан басқа өнеркәсіптік ұйымдардың құрылысын салуға және оларды кеңейтуге тыйым салынған немесе шектелген өңірлер мен қалаларда жаңа өнеркәсіптік ұйымдарды орналастыруға болмайды.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалаларда жұмыс істеп тұрған өнеркәсіптік ұйымдарды, сондай-ақ Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санаттағы ұйымдарды одан әрі дамыту ұйымдардың өндірістік алаңдарының, жұмысшыларының санын және зиянды су ағындылары мен төгінділерінің көлемін арттырмай, оларды қайта құру және техникалық қайта жарақтандыру есебінен жүзеге асырылады.

Жаңа өнеркәсіптік ұйымдардың тобы мен Азаматтық қорғаныс бойынша жеке санатталған ұйымдарды Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылмаған қалалардың жобалық құрылысының шекарасына:

1) Азаматтық қорғаныс бойынша ерекше топтағы қалалар үшін кемінде 60 шақырым ;

2) Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалар үшін кемінде 40 шақырым ;

3) Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға және Азаматтық қорғаныс

бойынша аса маңызды санаттағы ұйымдарға жатқызылмаған кемінде 25 шақырым қашықтыққа орналасқан экономикалық болашағы бар шағын және орташа қалаларда, кенттерде және ауылдық елді мекендерде салады.

34. Шағын және орташа қалаларда жаңа өнеркәсіптік ұйымдарды орналастыру кезінде жаңа өнеркәсіптік ұйымдарды салу кезінде жалпы объектілері бар өнеркәсіптік ұйымдарды (өнеркәсіптік тораптарды) топпен орналастыруға баса назар аударылады.

Экономикалық болашағы бар шағын және орташа қалаларда, кенттерде және ауылдық елді мекендерге орналасқан жалпы объектілері бар ұйымдардың (өнеркәсіптік тораптардың) тобында жұмыс істейтіндер санын 20 мыңнан асырмау көзделеді.

35. Жаңа порттар мен кеме жөндеу зауыттарының құрылысы Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қирауы мүмкін қалалардан және Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санаттағы ұйымдардан тыс олардан қирауы мүмкін неғұрлым үлкен аймақтың аумағына тең қашықтықта толқынның бұзып өтуінен апатты су басуы мүмкін аймақтан тыс, сондай-ақ су астында болатын ядролық жарылыстардың гравитациялық толқындарының ең төменгі әсер етуін ескере отырып жүзеге асырылады.

Көрсетілген объектілердің бас жоспарларын әзірлеу қазіргі заманғы зақымдау факторларының әсер етуін азайтатын табиғи жағдайларды барынша пайдалануды ескере отырып жүргізіледі.

36. Азаматтық авиацияның жана әуежайларын, хабар беру және қабылдау радиоорталықтарын, есептеу орталықтарын, сондай-ақ мал шаруашылығы кешендері мен ірі фермаларды, құс фабрикаларын жобалау кезінде оларды қирауы мүмкін аймақтардан және апатты су басу аймақтарынан тыс жерлерге салу көзделеді. Бұдан басқа, аталған объектілер екінші рет зақымдау факторының көзі болуы мүмкін объектілерден (химиялық кәсіпорындар, атом станциялары, әсері күшті улы заттар, мұнай, мұнай өнімдері, газ және т.б.) қауіпсіз қашықтықта орналастырылады.

Мемлекеттік материалдық резервтер базасы, республикалық және облыстық маңызы бар қоймалар, базистік қоймалар және министрліктер мен ведомстволардың аймақтық материалдық-техникалық жабдықтау базалары, сондай-ақ қалпына келтіру жұмыстарын жүргізуге арналған материалдар мен жабдықтардың қоймасы қирауы мүмкін аймақтардан және апатты су басуы мүмкін аймақтардан тыс орналастырылады.

2. Атом станцияларын, күшті әсер ететін улы заттармен, жарылғыш заттармен және материалдармен, тез тұтанатын және жанғыш заттармен жұмыс істейтін ұйымдарды орналастыру

37. "Атом энергиясын пайдалану туралы" Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес ядролық қондырғылар мен орналастыру пункттері алаңдарын таңдау және оларды салу атом энергиясын пайдалану саласындағы және қоршаған ортаны қорғау саласындағы нормалар мен ережелернегізінде жүзеге асырылуы тиіс.

38. Жұмыс істеп тұрған, жобаланған және салынып жатқан атом станцияларында атом станцияларының аумағында және осы станцияларды қадағалау аймағында радиациялық жағдайды автоматты бақылау, қызмет көрсетуші персонал мен халықты, сондай-ақ атом станцияларының аумағында және осы станциялардың кенттерінде жүргізілетін аварияға қарсы іс-қимылды басқарудың қорғалған пункттерін радиациялық қауіпсіздік туралы хабарландыру және хабар беру жүйесін құру көзделеді.

39. Күшті әсер ететін улы заттарды, жарылғыш заттарды, материалдарды және жанғыш заттарды сақтау үшін базистік қоймалардың құрылысын қала сыртындағы аймақта қолданыстағы республикалық және ведомстволық нормаларға сәйкес қашықтықта салу көзделеді.

40. Су жиегінен 200 метр (бұдан әрі - м) және одан да кем қашықтықта өзен жағалауларында салынған мұнай және мұнай өнімдерінің базистік қоймалары қалалық және ауылдық елді мекендерден, кеме айлақтарынан, өзен бойындағы вокзалдардан, ірі рейдтерден және кеме менің тұрақты орындарынан, гидроэлектр станциялары мен гидротехникалық құрылыстардан, кеме жасау және кеме жөндеу зауыттарынан, темір жол көпірлері мен су жіберу станцияларынан кемінде 100 м қашықтықта төмен (су ағысымен) салынады.

Бұлай орналастыруға мүмкіндік болмаған жағдайда мұнай және мұнай өнімдерінің базистік қоймаларын көрсетілген объектілерден мұнай және мұнай өнімдерінің қоймаларын жобалау нормаларында көзделген жоғары (су ағысымен) қашықтықта орналастырылады.

41. Әуежайларды жобалау кезінде авиациялық отынның, жанар-жағармай материалдарының қоймасы әуежайдың негізгі құрылыстарына, көрші кәсіпорындарға, қалалық және ауылдық елді мекендерге қатысты жер белгісінен төмен орналасқан учаскелерде орналастырылады.

Жанар-жағармай қоймалары тек жоғары немесе көрсетілген объектілерден

тұрған жермен бір деңгейде орналасқан жағдайда жер үсті резервуарларының зақымдалуы мүмкін кезде мұнай өнімдерінің төгілуін болдырмайтын қондырғылар орнату көзделеді.

42. Тез тұтанатын және жанғыш сұйықтарды өңдеу кәсіпорындары, сондай-ақ көрсетілген сұйықтардың базистік қоймалары Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалар мен санатталған объектілердің өнеркәсіптік ұйымдары, автомобиль және темір жолдар орналасқан жерлерден төмен ыдыс қираған жағдайда жанғыш сұйықты қауіпсіз жерге бұру мүмкіндігін ескере отырып орналастырылады.

Бұл жағдай қамтамасыз етілмеген жұмыс істеп тұрған ұйымдарда аумақ периметрі бойынша объектінің жоспарланған аумағының үстінде барлық резервуарлар мен технологиялық қондырғылар сыйымдылығынан сұйықтың 50 % төгілуін ұстап қалуды қамтамасыз ететін биіктікке автомобиль жолдарының жолақтарын салу қажет.

Мұнайдың, мұнай өнімдерінің және сұйытылған газдардың жер астындағы қоймаларын көрсетілген қоймаларды жобалау нормаларының талаптарына сәйкес орналастыру қажет.

43. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалаларда және Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санаттағы ұйымдарда күшті әсер ететін улы заттар мен жарылу қаупі бар заттарды сақтауға арналған базалар мен қоймаларды орналастыру кезінде осы базалар мен қоймаларда көрсетілген заттардың қорын министрліктер мен ведомстволар белгілейді.

3. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың тіршілігін қамтамасыз ететін ұйымдарды орналастыру

44. Жаңа базаларды, бөлу тоназытқыштарын және Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың және Азаматтық қорғаныс бойынша санаттағы ұйымдардың халқын ағымдағы жарақтандыру тауарларын сақтауға арналған басқа да қоймаларды салу бұл тауарлардың қорларын сақтауға арналған қойма сыйымдылықтарындағы қажеттіліктерден аспайтын көлемде жүзеге асырылады.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың халқын азық-түлікпен ағымдағы жарақтандыруға арналған базистік азық-түлік қоймалары осы қалалардың маңында орналастырылады.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың халқын азық-түліктің негізгі түрлерімен жарақтандыратын азық-түлік қоймаларын бір жерге шоғырландыруға жол берілмейді.

45. Азық-түлік қоймалары, бөлу тоңазытқыштары және республикалық және облыстық маңызы бар керек-жарақ заттар қоймалары, сондай-ақ 44-тармақта көрсетілген Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың халқын жарақтандыруға арналған тауарлар сақтауыштары қатты қирауы мүмкін аймақтардан және апатты су басуы мүмкін аймақтардан тыс жерлерде орналасады.

46. Жұмыс істеп тұрған, салынып жатқан және салу белгіленіп отырған ірі су қоймаларының апатты су басуы мүмкін аймақтарында жаңа қалалық және ауылдық елді мекендерді, сондай-ақ маңызды шаруашылық немесе қорғаныс объектілерін салуға жол берілмейді. Мұндай құрылыстарды тиісті қорғаныс іс-шараларын жүргізе отырып, тек ерекше жағдайларда ғана салуға рұқсат беріледі.

Қалаларда апатты су басуы мүмкін аймақтарда жаңа тұрғын аудандар салуға жол берілмейді.

47. Сауыға бастағандарды аяғынан тұрғызып емдеу ауруханалары, қатерлі ісік, туберкулез және жүйке ауруханалары, сондай-ақ пансионаттар (қарттарға арналған пансионаттар мен жұмысшылар мен қызметкерлерге арналған профилакторийлерден басқа), демалыс үйлері мен базалары, санаторийлер, туристік базалар, жетімдер үйлері, жыл бойы және қысқа уақытта жұмыс істейтін мектеп жанында ұйымдастырылған, спорттық және жастар лагерлері, өнеркәсіптік ұйымдардың қосалқы шаруашылықтары, сондай-ақ кооперативтік бау-бақша өсіру серіктестіктері қауіпсіз аймаққа орналасады.

Соғыс кезінде құрылатын емдеу мекемелері де қауіпсіз аймаққа орналастырылады, соларға арналып бейімделген, жыл бойы жұмыс істейтін, жалпы алаңы кемінде 2000 шаршы метрлік (бұдан әрі - m^2) қоғамдық ғимараттар мен құрылыстарда (жалпы білім беретін мектептер, кәсіптік мектептер, колледждер, мектеп-интернаттар, санаторийлер, демалыс үйлері, мектеп лагерлері, жұмысшылар мен қызметкерлердің демалыс базалары, әкімшілік ғимараттар, мәдениет сарайлары мен клубтары) орналасады.

Көшірілген халықты қала сыртындағы аймаққа орналастыру кезінде оларды тұрғын үймен қамтамасыз ету жалпы ауданның $2,5 m^2$ бір адамға есептеліп жүзеге асырылады.

48. Жер асты тау-кен қазбаларында, оның ішінде берілген өлшемдер бойынша өткен қазбаларда техникалық мүмкіндік пен экономикалық тұрақтылық болған кезде қорғаныс және шаруашылық маңызы бар объектілер мен өндірістер, мемлекеттік материалдық және азық-түлік резервтерінің базалары, бөлу тоңазытқыштары, сұйық отын және басқа да стратегиялық материалдар мен шикізаттардың қоймалары орналасады.

49. Ұйымдарды жер асты тау-кен қазбаларында орналастыру және оларды жобалау тиісті құрылыс салу нормалары мен ережелерінің талаптарына сәйкес жүзеге асырылады.

4. Қалалардың құрылысын жоспарлау және салу

50. Облыстардың қоныстандыру жүйесінің шағын және орташа қалалардың базасында дамып отырған ауданаралық және аудандық қоныстану мекендеу жүйелерінің орталықтары - Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылмаған қалалардың Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың жобалық құрылысының шекарасынан осы Ереженің 33-тармағында көрсетілген қашықтықта орналастырылуы керек, ал осы орталықтар халқының ең көп саны және олардың жобалық құрылысының ең төменгі орташа қашықтығы осы ИТШ нұсқаулығының 4-қосымшасына сәйкес айқындалады.

51. Қалаларды және ауданаралық қоныстану жүйесін, оның ішінде Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалаларды аумақтық дамытуды Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған басқа қалалар мен Азаматтық қорғаныс санаты бойынша ұйымдарды орналастыру бағытында жоспарланбайды.

52. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың бас жоспарларында халқының саны осы ИТШ нұсқаулығының 5-қосымшасына сәйкес айқындалатын қала ішілік жоспарланған және тұрғын үй аудандарын бөлу жүргізіледі.

53. Қалалардың тұрғын үй аудандары мен шағын аудандарындағы халықтың барынша тығыздығы осы ИТШ нұсқаулығының 6-қосымшасында келтірілген көрсеткіштерден аспауы тиіс.

54. Тау-кен жұмыстары жүргізілмеген және пайдалы қазбалары бар аудандарда орналасқан қалалардың ықшам аудандарындағы халықтың барынша тығыздығын: қалалардың шеткі аудандарында - 5 пайызға, орталық аудандарда - 10-пайызға арттыруға жол беріледі.

Сол аудандарда тау-кен жұмыстары жүргізілетін аумақтардағы және ықшам аудандардағы халықтың тығыздығын 10-пайызға азайту керек.

55. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың бас жоспарларының жобасында, сондай-ақ егжей-тегжейлі жоспарының жобасында, ықшам аудан, квартал, қала құрылысы кешенін немесе қоғамдық ғимараттар мен құрылыстарды салу жобасында (жұмысшы тобында), аталған қалада жаңадан салу жобаланатын, кеңейтілетін, қайта жөнделетін және техникалық қайта жарақтандырылатын жұмыс істеп тұрған өнеркәсіптік, энергетикалық, көлік және байланыс ұйымдарының жобаларында (жұмысшы жобаларында) "сары

сызықтардың" - тұрақты жұмыс істейтін қалалық магистральдарды бойлай орналасқан тұрғын үй және қоғамдық құрылыстардың өнеркәсіптік, коммуналдық-қойма ғимараттарының үйінділері түсуі мүмкін аймақтардың шекарасының жоспары беріледі.

"Сары сызық" шегіндегі жолдың үйінді басып қалмайтын бөлігін 7 метрден кем алмауы керек.

56. "Сары сызықтан" құрылысқа дейінгі аралық әр түрлі қабатты ғимараттардың үйінділері түсуі мүмкін аймақтарды ескере отырып, осы ИТШ нұсқаулығының 7-қосымшасына сәйкес айқындалады.

Магистральды көшелердің екі жағында орналасқан ғимараттар арасының қашықтығы олардың ықтимал құлауы мүмкін аймағының және "сары сызық" шегіндегі жолдың құламайтын бөлігінің көлденең жағының тең сомасында қабылданады.

57. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған бар қалаларды кеңейту және қайта жөндеу, жаңа қалаларды жоспарлау мен құрылысын салу кезінде қаланың көгалдандырылған (саябақтар, бақтар, бульварлар) және құрылыс салынбаған жерлерін (су айдындары, спорт алаңдары және т.б.) бір жүйеге - қаланың қоныстанған аумағын ені кемінде 100 метрлік өрттің өтуіне жол бермейтін бос жермен - I, II, IIIa отқа төзгіштік дәрежесіндегі ғимараттар мен құрылыстардың дені басым болса, 2,5 м² аспайтын көлемдегі, IIIa, Va, V отқа төзгіштік дәрежесіндегі ғимараттар мен құрылыстардың дені басым болса, 0,25 м² аспайтын көлемдегі учаскелерге бөлуді қамтамасыз ететін бір жүйеге байланыстырады.

Көгалдандырылған жерлер мен құрылыс салынбаған аумақтар жүйесі магистральды көшелер желісімен бірге қаланың қираған бөлігінен (оның зақымдалған жағдайында) халықтың саябақтарға және қауіпсіз аймақ ормандарына еркін шығуы қамтамасыз етіледі.

58. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың магистральды көшелері көліктің тұрғын үй ауданынан және өнеркәсіптік ауданнан қала сыртындағы жолдарға кем дегенде екі бағыт бойынша шығу мүмкіндігін ескеріп салынуы керек. Аталған магистральдар басқа магистральды автомобиль және темір жолдармен түрлі деңгейде қиылысады.

Тиісті негіздемелер болғанда қоғамдық көліктің, метрополитен станциясының аялдамалары, көлік қатынасының қиылысуы, жер асты жаяу жүргінші жолдары кіретін көп деңгейлі аялдау-ауысып отыру тораптарының жүйесін құруға рұқсат етіледі.

59. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың қалаішілік көлік желісін жобалау кезінде тұрғын үй - өнеркәсіптік аудандар

арасында сенімді қатынасты, қала сыртына апаратын тұрақты істеп тұрған магистральдарға еркін жүріп өтуді, сондай-ақ қала орталығының, қалалық тұрғын үй және өнеркәсіптік аудандардың темір жол және автобус вокзалдарымен, жүк станцияларымен, өзен және теңіз кемежайларымен, әуежайлармен неғұрлым қысқа әрі ыңғайлы байланысы қамтамасыз етіледі.

Көлік желісін жобалау кезінде жол қатынасының қала аумағы және жақын жатқан аудан бойынша қайталануын көздейді.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалаларда көшелер мен автомобиль жолдарының темір жолдармен түрлі деңгейде қиылысы, сондай-ақ автомобиль жолдарының өзара қиылысы жолдың абатталып өтетін жерінен кем дегенде 50 м қашықтықта бір деңгейдегі қосалқы (қайталанған) қиылысы болуы керек.

60. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған бар қалаларды дамыту және жаңасының құрылысын салуды жоспарлау кезінде жаңа сұрыптау темір жол станцияларын және тораптарын күшті қираулар болуы мүмкін аймақтардан және апатты су басуы мүмкін аймақтардан тыс орналастырады.

Қала аумағына жолаушы және жүк станцияларын ғана салуға жол беріледі.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың аудандарын қайта жаңғырту кезінде бұрынғы сұрыптау темір жол станцияларын және тораптарын күшті қираулар болуы мүмкін аймақтардан және апатты су басуы мүмкін аймақтардан тыс шығарып орналастыруды көздейді.

61. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардағы қалалық көлік түрлеріне, автобустарға, жүк және жеңіл автомобильдерге арналған көлікжайлар, көше тазалау машиналарын өндірістік жөндеу базалары, троллейбус деполары мен трамвай парктері жинақы және қаланың шетінде немесе жер асты бөлігінде орналастырылады.

62. Өрт сөндіру депосы ғимаратының көлікжайы негізгі өрт сөндіру машиналары (өрт сөндіру заттарын беретін машина) резервінің 10 пайызын орналастыруды қамтамасыз етеді.

63. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалаларда және жеке тұрған аса маңызды объектілерде өрт сөндіру үшін пайдалану мүмкіндігімен жасанды су айдындарының қондырғысын орналастыруды көздейді.

Бұл су айдындарын, табиғи су айдындары мен оларға кірме жолдарды ескере отырып, орналастырады. Су айдындарының жалпы сыйымдылығын қаланың (объектінің) 1 м^2 -не кем дегенде 3000 м^3 есебінен алу қажет.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың аумағында өзендер мен су айдындарының жағалауларында 500 метрден кейін жылдың кез

келген уақытында кемінде үш автомобильдің бір мезгілде су алуын қамтамасыз ететін өрт сөндіру машиналарының кірме жолдарын көздейді.

4-тарау. Ұйымдарда және инженерлік жүйелерде Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары 1. Жалпы ережелер

64. Қирауы мүмкін аймақтарға орналасатын өндірістік ғимараттарды жобалау кезінде жеңіл қоршау конструкцияларын қолданған жөн.

65. Пайдалану шарттарында рұқсат етілген жағдайларда технологиялық жабдықтар ашық алаңдарда немесе шатыр астына орналастырылады.

66. Ұйымдардың өндірістік, қойма және әкімшілік-тұрмыстық ғимараттарының отқа төзгіштік дәрежесі Азаматтық қорғаныс бойынша объектілер санатына және олардың орналасу орнына қарай айқындалады:

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалаларда орналасқан санатталған ұйымдарда және олардың орналасу орнына қарамастан Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санаттағы ұйымдардың өндірістік, қойма ғимараттары және құрылыстарының отқа төзгіштік дәрежесі I-ден төмен болмауы керек, ал Азаматтық қорғаныс бойынша санатталған ұйымдардың ғимараттары мен құрылыстары орналасқан орнына қарамастан отқа төзгіштік дәрежесі IIIa-дан төмен болмайды.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалаларда орналасқан санатталған ұйымдарда және олардың орналасу орнына қарамастан Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санаттағы ұйымдардың әкімшілік-тұрмыстық және қосалқы ғимараттарының отқа төзгіштік дәрежесі IIIa-дан төмен болмайды, ал Азаматтық қорғаныс бойынша санатталған ұйымдардың, олардың орналасқан орнына қарамастан отқа төзгіштік дәрежесі IIIa, IIIб, IVa болуы мүмкін. Бұл жағдайда отқа төзгіштік дәрежесі IIIa-дан төмен ғимараттардың саны объектідегі әкімшілік-тұрмыстық және қосалқы ғимараттардың жалпы санының 50 пайызынан аспайды.

67. Тұтанғыш жылу ұстағыштарды қолдану отқа төзгіштік дәрежесі IVa ғимараттарда рұқсат етіледі.

68. Қойма ғимараттарындағы қақпалардың, есіктердің, терезелер мен технологиялық ойықтардың саны мейлінше аз болады.

2. Қатты әсер ететін улы заттары, жарылғыш заттары және материалдары бар ұйымдарда Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары

69. Қатты әсер ететін улы заттар, жарылғыш заттар мен материалдар шығаратын немесе қолданатын ұйымдарда:

ғимараттар мен құрылыстарды климат жағдайын ескере отырып, каркастан салуды, жеңіл қоршау конструкциялы және арасы толтырылған материалдар қолдануды жобалау;

басқару пульттерін міндетті түрде ғимараттың төменгі қабатында орналастыру, сондай-ақ олардың негізгі элементтерінің ұйымның басқару пунктінде қосарлануын көздеу;

қажет болған жағдайда сыйымды ыдыстар мен коммуникацияларды ауа толқынының соққысынан қираудан қорғауды көздеу;

қауіпті сұйықтардың төгілуін болдырмайтын шаралар, сондай-ақ аварияларды технологиялық жүйенің неғұрлым осал учаскелерін қайтарма қақпақшамен ажырату, ұстап қалатын жерлерге және қоймаларға бағыттау жолымен оқшаулау шараларын әзірлеу және жүргізу;

авария болған жағдайда технологиялық жүйенің аса маңызды учаскелерін тиісті нормалар мен ережелерге сәйкес, сондай-ақ өнімнің ерекшелігін (тез полимеризацияланатыны, төмен температурада ыдырайтындығы, т.б.) ескеріп, тереңде орналастырылған сыйымдылықтарға аудару (күю) қажет.

70. Әсері күшті улы заттар, жарылғыш заттар мен материалдар шығаратын немесе оларды қолданатын ұйымдарда соғыс уақытында ұйымдардың кірме жолдарда тұрған және аралық қоймалар мен технологиялық сыйымдылықтардағы заттардың қорын және сақтау мерзімін мүмкіндігінше өндірістің жұмыс істеуіне қажетті мөлшерге дейін азайту шараларын көздейді.

Соғыс уақытында әсері күшті улы заттар, жарылғыш заттар мен материалдардың қолданылатын мөлшерін азайту мақсатында өндірудің буферлік түріне көшу көзделеді.

71. Әсері күшті улы заттар, жарылғыш заттар мен материалдарды авариялық сыйымдылықтарға аудару, күю жүйесін автоматты түрде іске қосумен көзделеді, бұл жағдайда технологиялық жүйенің қауіпті учаскелерін аударып күюды қолмен қосу қондырғысы міндетті түрде болады.

72. Әсері күшті улы заттар, жарылғыш заттар мен материалдары бар объектілерде бұл заттармен қоршаған ортаның ластануын анықтайтын және ол туралы объектінің жұмыс істейтін персоналын, сондай-ақ қауіпті химиялық улану болуы мүмкін аймақтардағы халықты хабарландыратын жергілікті жүйелер құрылады.

3. Су жабдықтауда Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары

73. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған жеке қалаларды немесе құрамында Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалар мен Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санатты ұйымдары бар бірнеше қалаларды қамтамасыз ететін жаңадан жобаланатын және қайта жаңартылған сумен жабдықтау жүйелерінің кемінде екі тәуелсіз су көзі, оның біреуі жер астында болуын көздейді.

Сумен жабдықтау жүйесін сумен екі тәуелсіз көзден қамтамасыз ету мүмкін болмаған жағдайда бірі қатты қирауы мүмкін аймақтан сырт орналасатын бас құрылыстың екі тобын орнатумен көздердің бірінен сумен жабдықтауға жол беріледі.

74. Бас құрылыстардың жалпы тығыздығын бейбіт уақыттағы норма бойынша есептеген дұрыс. Бас құрылыстардың бір тобы істен шыққан жағдайда қалған құрылыстың тығыздығымен авариялық режим бойынша ұйымдардың өндірістік-техникалық қажеттілігіне, сондай-ақ бейбіт уақыттағы халық санына бір адамға тәулігіне 31 л нормамен су беру қамтамасыз етіледі.

Барлық бас құрылыстар істен шыққанда немесе сумен жабдықтау көзі зақымданған жағдайда халықты ауызсумен кепілді қамтамасыз ету үшін бір адамға тәулігіне кем дегенде 10 л норма бойынша ауызсудың кем дегенде 3 тәуліктік запасын құру мақсатында резервуар көзделеді.

Ауызсудың резервуары ауаны радиоактивтік заттардан және сұйық тамшы улы заттардан тазалау үшін сүзгіш-сіңіргішпен жабдыкталады және қатты қирауы мүмкін аймақтар шегіне орналасады. Қирауы мүмкін аймақтарда резервуарларды орналастырған жағдайда олардың конструкциясы ядролық жарылыстың әуелік соққан толқынының шебі барысында қатты қысым әсеріне есептеліп орналастырылады.

Ауызсудың резервуарлары сондай-ақ жылжымалы ыдыста су тарату үшін герметикалық (қорғаныс-герметикалық) люктермен және бұйымдармен жабдыкталады.

Орталықтандырылған электр энергиясымен жабдықтауды тоқтатқан жағдайда сумен қамтамасыз ететін қауіпсіз аймақта қорғалған сумен жабдықтау объектілерінің жалпы жобалық өнімділігі халықтың, оның ішінде көшірілгендердің, сондай-ақ қоғамдық және жеке сектордағы ауыл шаруашылығы малдарының қажеттілігін қанағаттандыру үшін ауызсу жеткілікті түрде көзделеді және халық үшін есептен бір адамға тәулігіне 25 л белгіленеді.

75. Қалалар мен объектілердің техникалық сумен жабдықтау жүйесінің жаңасын және қолданыстағысын қайта жөндеуді жобалау кезінде айналымдық сумен жабдықтау жүйесін қолданған жөн.

76. Кешенді белгілеу гидротораптарының жоғарғы және төменгі бетінде орналасқан жылу электр станциясы мен атомдық станциялардың сумен

жабдықтау жүйесін жобалаған кезде гидротораптардың қысымды шебінің құрылыстары бұзылғанда бұл бекеттерді техникалық сумен жабдықтау, сондай-ақ сумен жабдықтау жүйесінің жұмысын қамтамасыз ету бойынша шаралар кезде ұсынылады.

Аталған техникалық сумен жабдықтауды және осы жүйелер жұмысын қамтамасыз ету бойынша іс-шараларды қолдану нұсқаларды техникалық-экономикалық салыстыру негізінде белгіленеді.

Атом бекеті айналасындағы жерлерде қауіпті радиоактивтік зақымдануы (ластануы) мүмкін аймақтарда орналасқан қалаларда және ауылдық жерлерде және күшті әсер ететін улы заттары бар ұйымдардың айналасында қауіпті химиялық зақымдануы мүмкін аймақтарда халықты ауызсумен қамтамасыз ету үшін судың жер асты көздерінде артығымен базаланған қорғалған орталықтандырылған (топтық) сумен жабдықтау жүйесін құруы қажет.

77. Қалалық, ауылдық және өнеркәсіптік ұйымдарды сумен жабдықтау үшін, ауыл шаруашылығына жарамды жерлерді суару үшін барлық қолданыстағы су алу ұңғымалары шаруашылық ауызсу қажетіне жылжымалы ыдысқа құйылу жолымен су беруге мүмкіндік беретін құралдармен қамтамасыз етіледі, ал секундына 5 л және одан астам дебитпен ұңғымалар, сонымен қатар, олардан өрт автомобильдерімен су алуға арналған қондырғылармен қамтамасыз етіледі.

78. Соғыс уақытында қолдануға көзделген жаңа және қолданыстағы су алу ұңғымаларын жөндеуді жобалаған кезде бататын сорғыларды (электр қозғалғыштармен оқшауланған) қолданған дұрыс. Қолданыстағы және резервтегі ұңғымалардың бастары конструкциясының сумен жабдықтауды жобалау нормаларының талаптарына сәйкес толық қымталуын қамтамасыз етіледі.

Өнеркәсіптік ұйымдарды қалалық сумен жабдықтау желілеріне қосқан кезде ұйымдардағы ұңғымаларды қымтайды және оларды резервтік ретінде ықтимал пайдалану үшін сақтайды.

Одан әрі пайдалануға жарамайтын су алу ұңғымалары тығындалады, ал өздігінен құйылатын ұңғымалар крандық-реттеуіш құрылғылармен жабдыкталады.

79. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардың және Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардан тыс жерлерде орналасқан Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санатты ұйымдардың орталықтандырылған сумен жабдықтау жүйелерінде су қысымды мұнараларды жанамалай желіге су беру мүмкіндігі қамтамасыз етіледі.

80. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларда және Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардан тыс жерлерде орналасқан Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санатты ұйымдарда бірнеше дербес су құбырларын (коммуналдық және өнеркәсіптік) жобалаған

кезде санитарлық ережелерді сақтай отырып біреуінен келесісіне су беру мүмкіндігін көздейді.

81. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларда және Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардан тыс жерлерде орналасқан Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санатты ұйымдарда жаңа су құбырларын салу кезінде бар су құбырлары мен бас құрылыстарды резервтік ретінде ықтимал пайдалану үшін сақтауға ұсынылады.

82. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларда және Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардан тыс жерлерде орналасқан Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санатты ұйымдарда өндірістік қажеттілік үшін техникалық су құбырларын жобалаған кезде оларды өрт сөндіру мақсаты үшін пайдалану мүмкіндігін қамтамасыз ету керек.

83. Азаматтық қорғаныс жөніндегі топқа жататын қалалардың немесе Азаматтық қорғаныс жөніндегі топқа жататын қалалардан тыс жерлерде орналасқан аса маңызды санатты ұйымдардың су құбырларының зақымданған учаскелерін сөндіру үшін өрт гидранттары мен ысырмаларды ғимараттары мен құрылыстары қираған кезде үйіндісі жоқ аумаққа орналастырады.

84. Халықты және ауыл шаруашылығының малдарын сумен жабдықтау үшін бар және жобаланатын шахталық құдықтар мен жер асты суын алу үшін басқа да құрылыстар оларға радиоактивтік қалдықтар мен сұйық-тамшы улағыш заттардың түсуінен қорғалады.

85. Зақымдаудың қазіргі заман құралдарын қолдану мүмкін болған жағдайда қалалық сумен жабдықтау және канализация жүйесін жұмысқа дайындау бойынша іс-шаралар белгіленген тәртіпте әкімшілік-аумақтық бірліктің тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы органдары бекітетін нормативтік құжаттар талаптарына сәйкес жүзеге асырылады.

4. Газ жабдықтауда Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары

86. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларды газбен жабдықтау кезінде екі және одан да көп дербес магистральды құбырлардан газ беру осы газ құбырларына қосылған және аталған қалалардың жобалық құрылысы шегінде орналасқан газ үлестіру станциялары арқылы жүзеге асырылады.

87. Азаматтық қорғаныс жөніндегі топқа жататын қалалардың жаңасын және қолданыстағы газ желілерін қайта жөндеуді жобалаған кезде соққы толқынның

қысымынан (серпінінен) іске асырылатын сөндіру құрылғыларының көмегімен қалалардағы сияқты жекелеген аудандарда (учаскелерде де) сөндіру мүмкіндігін көздеген жөн.

88. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардың газ үлестіру станцияларының жер асты бөлігі, сондай-ақ Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардан тыс жерлерде орналасқан аса маңызды санатты ұйымдарда газ үлестіру пункттері сөндіру құрылғысын орната отырып, жер асты айналма газ құбырларымен (байпастармен) жабдықталады.

Жер асты байпастарымен газ бөлу станцияларының немесе газ бөлу пункттерінің жер үсті бөлігінің құрамынан шыққан кезде газбен жабдықтау жүйесіне газ беруді қамтамасыз етеді.

89. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардың жоғары және орта қысымды негізгі бөлу газ құбырларының және олардан тартып соғыс уақытында жұмысын жалғастыратын осы қалалардың объектілеріне жер асты төсемін көздеу қажет. Аталған ұйымдардың аумағында газ құбырларының төсемін газбен жабдықтауды жобалау талаптарына сәйкес жүзеге асырылады.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларда және Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардан тыс жерлерде орналасқан аса маңызды санатты ұйымдарда жоғары және орта қысымды газ құбырларының жер асты және шығыршықталған желісін көздейді.

90. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларда газбен жабдықтау жүйесінің жаңасын және қолданыстағы қайта жөндеуді жобалаған кезде негізгі тораптық нүктелерге (Газ бөлу станциясының шыға берісінде тірек газ бөлу пунктінің алдына, сондай-ақ Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардан тыс орналасқан аса маңызды санатты ұйымдарда су бұру) соққылық толқын қысымынан (серпінінен) іске асырылатын сөндіру құрылғысын , сондай-ақ тұйықталған газ құбырлары арасында маңдайша орнату көзделеді.

91. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардың немесе Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардан тыс жерлерде орналасқан аса маңызды санатты ұйымдарда сұйытылған көміртекті газ толтыру станциясын, газ толтыру пункттерін қауіпсіз аймаққа орналастыру қажет.

5-тарау. Электрмен жабдықтауда және гидротехникалық құрылыстарда Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары 1.

Электрмен жабдықтауда Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары

92. Энергетикалық құрылыстар мен электр желілерін Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларды және объектілерді (Қазақстан

Республикасының Қарулы Күштері, басқа да әскерлері мен әскери құрамаларының объектілерін, сондай-ақ темір жолдың қала маңындағы учаскелерінің метрополитендерін, газбен және сумен жабдықтау, емдеу мекемелері мен басқа да аса маңызды объектілерді) соғыс уақытында және ерекше кезең жағдайында орнықты электрмен жабдықтауды қамтамасыз етуді есепке ала отырып жобалайды.

Энергия жүйесі электр желілерінің сызбасы қажет болған жағдайда энергия жүйесінің жұмыс істейтін бөлігінен тыс теңдестірілген автоматты бөлу мүмкіндігін көздейді.

93. Энергетикалық жүйені жобалаған және оларды біріктірген кезде жылу (конденсаттық) электр станцияларын Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардың және аса маңызды санатты ұйымдардың қирауы мүмкін аймағынан тыс, сондай-ақ апатты су басуы мүмкін аймақтан тыс орналастырады, сонымен бірге 1 млн. кВт жоғары қуаттылықпен электр станциясын Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалар мен аса маңызды санатты ұйымдардың жобалық құрылысының шегінен қашықта әлсіз қирауы мүмкін аймаққа тең сомада орналастырады.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларда олардың белгіленген қуаттылығынан тыс тұрғын үй және өнеркәсіптік құрылыс орталықтарынан барынша алыс жылу электр орталықтарын ғана орналастыруға жол беріледі.

Бірлескен энергетикалық жүйенің негізгі жүйеаралық байланыс функцияларын орындайтын электр беру желілері мен 500 кВт және одан жоғары кернеулікпен қосалқы станцияларды, сондай-ақ электр беру транзиттік желілері мен жоғары кернеулік желілерін құрайтын энергия жүйелерінде 220 және 330 кВт кернеулікпен тораптық қосалқы станцияларды Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардың және Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санатты ұйымдардың қирауы мүмкін аймағының шегінде, сондай-ақ апатты су басуы мүмкін аймақтан тыс салады.

500 кВт кернеулікпен және одан жоғары жүйеаралық байланысты жобалаған кезде коммутациялық тораптарды 1 млн. кВт. және одан көп қуаттылықпен электр станцияларының бөлу құрылғыларымен біріктірмейді.

94. 110-330 кВт кернеумен электр желілерінің электр беру, бөлу желілерін шығыршықтап жекелеген көздерді зақымдау мүмкіндігін есепке ала отырып, электрмен жабдықтаудың бірнеше көздеріне қосу қажет, сондай-ақ мүмкіндігінше түрлі трасса бойынша өтеді.

Электрмен жабдықтау жүйесін жобалаған кезде резерв ретінде ұсақ стационарлық электр бекеттерін сақтайды, сондай-ақ жылжымалы электр станциялары мен қосалқы станцияларды пайдалану мүмкіндігін ескереді.

95. Энергия жүйелері және олардың бірлестіктерінің запастағы қорғалған қала сыртындағы командалық-диспетчерлік пункттері және қорғалған қалалық командалық-диспетчерлік пункттері болуы тиіс.

Қорғалған қала сыртындағы командалық-диспетчерлік пункттер Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалар мен Азаматтық қорғаныс бойынша аса маңызды санатты ұйымдардың қатты қирауы мүмкін аймағының, апатты су басуы мүмкін аймақтың шегінде орналасады.

Қорғалған қала сыртындағы командалық-диспетчерлік пункттер ядролық жарылыстың зақымдау факторларынан жұмыс персоналдары мен жабдықтарды қорғауды, сондай-ақ улы заттардың әсерінен және зақымдаудың биологиялық (бактериялық) жағдайларынан жұмыс персоналын қорғауды қамтамасыз ету қажет.

Қорғалған қала сыртындағы командалық-диспетчерлік пункттерін қоршаған конструкцияларды 100 кПа (1 кгс/см^2) тең соққы толқынның алғы шебі барысында артық қысымды есепке алады.

Қорғалған қалалық командалық-диспетчерлік пункттер жұмыс персоналын қорғау үшін көзделген баспаналардың біріне орналасады.

96. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардың ішкі электрмен жабдықтау сызбасын жобалау кезінде оларды электрмен жабдықтау бөлігі қирауы мүмкін аймақ шегіне орналасатын бірнеше тәуелсіз және аумақтық тартылған қоректендіру (электр станциясы және қосалқы станция) көздерінен қарастырады. Сонымен бірге аталған көздер мен олардың электр беру желілері олардың бір уақытта қатардан шығу мүмкіндігін болдырмайтын бір-бірінен қашықта болуы қажет.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардың электрмен жабдықтау жүйелерімен электр берудің әуе желілерімен қысқа маңдайша құрылысы есебінен қираған объектілердің айналасына электр энергиясының транзитін қамтамасыз етуді ескеру қажет.

97. Бейбіт және соғыс уақыттарында Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері, басқа әскерлері мен әскери құрамалары объектілерінің, өнеркәсіптің қорғаныс салалық кәсіпорындарының, метрополитендердің, электрфицирленген темір жолдың қала маңындағы учаскелерінің, ерекше топтағы қалаларда және Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларда орналасқан газ- және сумен жабдықтау объектілерінің, емдеу мекемелерінің және басқа да ерекше маңызды объектілердің электрмен жабдықтау сенімділігін арттыру мақсатында осы қалаларда электр берудің әуе желілерін кабелдік желілермен ауыстыруды

к о з д е й д і .

Аталған тұтынушылардан қоректенетін электр берудің жаңа желілері кабельдік орындауды жобалайды.

98. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларда электр жүктемесін төмендету мүмкіндігін қамтамасыз ету үшін соғыс уақытында ажыратылмайтын объектілердің электрмен жабдықтау жүйелері басқа объектілердің электрмен жабдықтау жүйесінен бөлек болады.

Ажыратылмайтын объектілер екі тәуелсіз және аумақтық тартылған қоректену орталықтарынан (көздерінен) екі кабелдік желі бойынша электр энергиясымен қамтамасыз етіледі.

99. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардың электрмен жабдықтау ұйымдары Азаматтық қорғаныстың тиісті органдарымен келісім бойынша жұмыстың белгіленген режиміндегі жүктемені көрсете отырып, соғыс уақыты жағдайында жұмысын тоқтатпайтын электр энергиясын тұтынушылардың тізбесі жасалады.

100. Ажыратылмайтын объектілерді электрмен жабдықтау сенімділігін арттыру үшін қоректендірудің автономиялық көздерін орнатуды көздеу қажет. Олардың саны, түрі, қуаттылығы, қосу жүйесі, құралымдық орындалуы ведомствалық құрылыс нормаларымен және ережелерімен, сондай-ақ тиісті салалардың технологиялық жобалау нормаларымен реттеледі. Қоректендірудің автономиялық көздерінің қуаттылығын соғыс уақытында жұмысын жалғастыратын 1-ші санатты қабылдағыштарды электр энергиясымен қамтамасыз ету толықтығы есебінен белгілейді. Электрмен қоректендірудің аса қуатты автономиялық көздерін орнату техникалық-экономикалық есептермен негізделеді.

101. Тұтынушы ұйымдармен алаңшілік электр желілерінің кестелерінде жекелеген объектілерді орталықтандырылған қысқа уақытқа ажыратуға, электрмен жабдықтауда мерзімді және қысқа уақытқа үзіліске жол беретін шаралар көзделеді.

102. Магистральды құбырдың (газ құбырлары, мұнай құбырлары, мұнай өнімдерінің құбырлары) жобаланатын айдайтын сорғылық және компрессорлық станцияларды электрмен жабдықтау қажет жағдайларда оларға автономиялық резервтік көздерді орната отырып, қатты қирауы мүмкін аймақтар шегінде орналасқан электрмен жабдықтау және электрдің қосалқы станциялары көздерінен жүзеге асырылады.

103. Жылу электр станцияларының (Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын) агрегаттарын тоқтату және қосу үшін оларды электр жүйесінен

ажыратқаннан кейін электр станциясында жеке автономиялық көз немесе қирауы мүмкін аймақтар шегінде орналасқан электр энергиясының жылжымалы көзі - қоректендірудің резервтік көзі көзделеді.

104. Теңіздер мен өзендер жағасында орналасқан Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларда кеме электр қондырғысынан электр энергиясын қабылдау үшін екі-үш жағалау қондырғысын құру көзделеді.

105. Атом станцияларының жаңасын салу, ескісін қайта жөндеу және кеңейту жобаларында станцияларда авариялар туралы дабыл беру үшін сигналдау жүйесін, сондай-ақ қоршаған ортаның радиациялық ластану деңгейін анықтау және қауіпті радиоактивтік ластануы (зақымдануы) мүмкін аумақтарда тұратын жұмыс персоналы мен халықты құлақтандыру үшін жергілікті жүйе көзделеді.

106. Қатардан шығуы қолданыстағы санитарлық норма бойынша халықтың сәулеленуінің шектен тыс деңгейіне әкеп соғатын атом станцияларының ғимаратын, құрылысын, жабдықтары мен құралымын жобалау атом станциясын жобалау, құрылысы және оны пайдалану кезінде қауіпсіздігін қамтамасыз ету жалпы ережелерінің талаптарына сәйкес жүзеге асыру қажет.

2. Гидротехникалық құрылыстарда Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары

107. Каскадта гидротораптарды жобалау және салу кезінде жоғарыда орналасқан гидротораптардың қирау нәтижесінде бұзылу толқыны өткен кездегі қатты қысымға, сондай-ақ су қоймаларының алдын ала үдетілген іске қосылуын есепке ала отырып, осы құрылыстың алғы шебі арқылы аталған толқынды жіберу жағдайына құрылыстардың орнықтылығын қамтамасыз ететін шаралар көзделеді.

Қолданыстағы және жобаланатын гидротораптарда соғыс уақытында су қоймасының алдын ала үдетілген іске қосылуын жүргізуді тиісті негіздемеде көздейді.

108. Гидроторапты жобалау кезінде су қоймасының қалыпты және төмендетілген тежеу деңгейі жағдайында қатты қысымның құрылыстарды қирату жағдайлары үшін бұзылу толқынының және төменгі бьефте су басуы мүмкін аймақтар шегінің параметрлерін айқындайды.

Су басуы мүмкін аймақтың шегін, қатты толқынның барынша деңгейін және басқа да параметрлерін белгілеу су қоймаларында судың қалыпты өлшемді деңгейі және төменгі бьефтегі өзенде орташа көпжылдық межелік деңгейі кезінде қатты қысымға құрылыстардың төзімділігін есептеу үшін, сондай-ақ соғыс уақытында су қоймасының ықтимал үдетілген іске қосылуын есепке ала отырып, төмен өлшемді деңгейде болуы үшін айқындалады.

109. Гидротораптың қатты қысымды ұстайтын қақпағы бөгет бұзылған жағдайда қатты толқыннан төменгі бьефте аз мөлшердегі ықтимал қирау мен шығындарды есепке ала отырып таңдалады.

Таулы жерлерде гидро электр станциясын жобалау және салу кезінде өзге тең жағдайларда оны жер асты машина залына орналастыруды қарастырған жөн.

110. Жоғарыда орналасқан гидротораптан қатты толқынның қалдықтарын шығару көзделетін, жобаланатын гидротораптар бөгеттерінде қақпақтарды көтеру үшін крандардың саны қатты толқынның жүріп өту уақытына қанша шығару тесігінің ашылатынына байланысты белгіленетін болады.

Қатты қысымға арналған гидротораптар бөгеттерінде су қоймасының қажетті алдын ала іске қосылуын қамтамасыз ету үшін терең су тастау тесігін көздеу ұсынылады.

111. Азаматтық қорғаныс бойынша санатталған гидротораптардың кеме жүретін қондырғысы қайық қақпақтарының қирауы қатты қысымға арналған құрылыстың қирауына әкеп соқпайтындай шешілуі тиіс.

112. Магистральды су жолдарына қайықтарды жобалаған кезде оларға электр энергиясын беру мүмкіндігі қоректендірудің жылжымалы көзінен көзделеді.

Шлюз жұмысын орталық пульттан басқару кезінде басқарудың жергілікті посттарда қайталау қажет.

Кеме жүретін шлюздарды жобалаған кезде оның соғыс уақытында іске қосылу есебінен су қоймасының төменгі деңгейінде олар арқылы кемелерді өткізу қажеттілігі ескеріледі.

Шлюздарды жобалау кезінде тиісті қондырғылар мен жабдықтар, оның ішінде кеме жүретін құрылыстардың (шлюздардың) жобалық кеме жіберу мүмкіндігін қамтамасыз ететін айлақты және бағыттаушы құрылыстар, кемелерді жіберу, олардың тұрағы мен жүргенде маневр жасаудың қауіпсіз жағдайы көзделеді.

113. Жұмыс істеп тұрған, жобаланатын және салынып жатқан гидротораптарда республиканың (облыстардың) тиісті басқару пункттеріне немесе байланыстың жақын маңдағы қорғалған тораптарына қатты қысым құрылысты бұзған жағдайда олардың төменгі бьефінде су деңгейінің апатты артуы туралы дабыл беруді қамтамасыз ететін, кейіннен су басу қауіпі туралы Азаматтық қорғаныстың хабарлау жүйесі бойынша дабылды беру үшін аспаптар орнатылады.

6-тарау. Электр байланысы және желілік хабар тарату (радио хабар жүргізу желілері), радиохабар тарату және телеарна 1.

Электр байланысы және желілік хабар тарату (радиохабар жүргізу желілері)

114. Байланыстың магистральдық және кабелдік желілері қатты қирауы мүмкін аймақтардан тыс, ал байланыстың магистральдық радиорелейлік желілері - қирауы мүмкін аймақтан тыс төселуі тиіс.

Байланыстың магистральдық кабелдік желілерінің трассалары, сондай-ақ апатты су басуы ықтимал аймақтардан тыс өтуі тиіс. Су басуы мүмкін аймаққа магистральдық кабельдік желілердің мәжбүрлікпен түскен жағдайда бұл аймақта күшейтілген (қайта өңделген) пункттерді орналастыруға жол бермей, талшықты-оптикалық және сым кабелдер төсесуді көздейді.

115. Магистральдық бастапқы желілердің барлық желілік тораптарын және автоматтық коммутация тораптарын, қалаларалық желілерді қирауы мүмкін аймақтан және апатты су басуы мүмкін, сондай-ақ қауіпті радиоактивтік зақымдануы (ластануы) мүмкін аймақтан және қауіпті химиялық зақымдануы мүмкін аймақтар шегінде орнатқан жөн. Жекелеген жағдайларды қоспағанда бөлудің желілік тораптары үшін ғана жол беріледі.

Желілік тораптар Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардың жүру жолына транзиттік байланысты ұйымдастыруды, байланыстың телефондық-телеграфтық каналдарын және соңғы станцияда, басқа министрліктер мен агенттіктер байланысының станцияларына желілік сыммен дыбыстық хабар тарату каналдарын беруді қамтамасыз етеді.

116. Байланыстың бастапқы желісі желілік тораптарының беру сымдары, станциялық құрылыстары және оларға көрсететін персонал ядролық жарылыстың зақымдаушы факторларынан қорғалады.

Байланыстың қорғалған тораптарының, магистральдық бастапқы желілердің техникалық ғимараты қатты толқынның сейсмикалық әсерін есепке ала отырып жобаланады. Қорғалған байланыс тораптары үшін қатты толқынның алғы шебі барысындағы артық қысым осы ИТШ нұсқаулығының 8-қосымшасына сәйкес қабылданады.

117. Барлық түрдегі байланыстың магистральдық кабельдік желілерін бөлудің қорғалған желілік тораптарының ғимараты радиорелейлік станцияларға қызмет көрсететін ғимараттары, барлық желілік тораптардың тұрғын үйлері, қызмет көрсететін персоналдар мен олардың отбасы мүшелерін қорғауды қамтамасыз ететін радиацияға қарсы жамылғылармен қамтамасыз етіледі.

118. Сол магистральдық желілік станция үшін каналдар беруді қамтамасыз ететін желілік тораптар, сондай-ақ көрші облыстарда орналастырылатын желілік

тораптар бір-бірінен олардың бас жоспарлары бойынша қалалардың құрылыс аумақтарын кеңейту перспективасын есепке ала отырып, кем дегенде 30 ш.м. қашықтықта орналастырылады.

119. Бір географиялық бағыттағы байланыстың магистралдық кабелдік және радиорелейлік желілері қирауы немесе апатты су басуы мүмкін сол бір аймаққа келіп түспейтін тартылған трасса бойынша жобалануы тиіс.

120. Байланыстың магистральдық кабельдік желілер трассасы бойынша байланыстың радиорелейлік құрылысын салуға олар арасында ұйымдасатын каналдар шоғын бөлу жағдайында жол беріледі, осыған орай байланыстың бірыңғай автоматтандырылған желісінің желілік тораптарын орнату резервте сақталған жылжымалы құралдарды пайдалану мүмкіндігін есепке ала отырып көзделеді.

121. Әр трасса бойынша тек бір ғана байланыстың магистральдық кабельдік желілерінің құрылысы көзделеді. Байланыстың жұмыс істеп тұрған магистральдық кабельдік желілерімен бір трасса бойынша байланыстың магистральдық кабельдік желілерін қайта төсеуге тапсырылған бағыттағы жаңа трассаны қарастыру мүмкін болмаған ерекше жағдайларда жол беріледі.

122. Кеме жүретін өзен арқылы байланыстың магистральдық кабельдік желілерінің өтуі бірінен-бірі тартылған екі қақпақ бойынша көзделеді.

123. Желіні қайта құруда ең маңызды ақпарат берудің сенімділігі мен жеделдігін қамтамасыз ету үшін пайдалану процесінде нақты туындайтын жағдайды есепке ала отырып, ведомствалық желінің басқару жүйесі жалпы пайдаланудағы телекоммуникация желілерінің жедел-техникалық басқару жүйелерімен өзара іс-қимылы көзделеді.

124. Ведомствалық бастапқы желілерді жобалаған кезде байланыстың бірыңғай автоматтандырылған желісінің ведомствалық тораптары мен жақын орналасқан желілік тораптар арасындағы біріктіру желілерін ұйымдастыру жолымен жалпы пайдаланудағы телекоммуникация желілерімен оларды үйлестіруді көзделеді.

125. Желілік тораптарда жедел-техникалық басқару қызметінің жабдығы мен алаңдар резервін және қажет болған жағдайда Қарулы Күштер, басқа да әскерлер және әскери құрамалар және Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитетінің объектілеріне байланыстың қосымша каналдарын ұйымдастыру үшін электр қоректендіргіш қондырғы орнату мүмкіндігін көздейді.

126. Байланыстың кабельдік немесе радиорелейлік магистральдық желілері трассасының әрбір 1000 ш.м. бұзылған желілерді қалпына келтіру кезінде салушы ретінде пайдаланылатын алты жылжымалы және радиорелейлік станция,

және резервтік кабельдерді сақтау үшін үй-жайымен оларға бір арнайы гараж көзделеді. Арнайы гараж қирауы мүмкін аймақтан тыс орналасқан аталған желілердің желілік тораптарының бірінен алаңға орналастырады.

127. Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері, басқа да әскерлері мен әскери құрамалары құралдарын қоса алғанда, байланыстың жылжымалы құралдарын олардың аумағындағы тораптарға қосу мүмкіндігі үшін симметриялы және коаксиальді желілік кабельдерімен желілік-аппараттық цехпен біріктірілген жылжымалы коммутациялық шкаф көзделеді.

128. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалардың автоматтық телефон станциясының жаңасын салу немесе жұмыс істеп тұрған станцияны қайта жөндеуді жобалау кезінде:

1) Автоматтық телефон станциясының әр ауданынан абоненттік сыйымдылық бөлігін көрші ауданға беру есебімен шкафаралық байланыстың кабелдерін төсесуді;

2) Автоматтық телефон станцияларында Азаматтық қорғаныстың хабарлау құралдарымен айналымдық шақыру мен қашықтан басқарудың арнайы аспабын орнатуды көздеу қажет.

129. Қалаларда басқарудың қосалқы пункттерін жобалау кезінде оған байланыстың қорғалған тораптарын орнатуды көзделеді. Ұйымдардың басқару пункттерінен осы байланыс торабына дейін байланыстың жер асты талшықты-оптикалық желілері мен жер үсті коммутациялық қондырғыларды жүргізуге байланыстың кабельдік желілері төселеді.

130. Тарататын және қабылдайтын радио станциялар (радио орталықтар) магистральдық радиорелейлік желілердің тораптық станциялары (тіке көрінетін және тропосферлік сейілу) және телефондық каналдар бөле отырып, ғарыштық байланыстың жер үсті станциялары, сондай-ақ радиобюро, қабылдайтын және тарататын радио станциялар қатты қирауы мүмкін аймақтардан және апатты су басуы мүмкін аймақтардан тыс орналастырылады.

131. Республикалық және қорғаныстық маңызы бар тарататын және қабылдайтын радио станциялар үшін (радио орталықтар) қорғалған құрылыстарда тиісінше электрмен жабдықтаудың автономиялық көздерімен радио қабылдағыштардың жалпы санынан 20-25 кВт және 10-15% жалпы тығыздықпен кем дегенде екі қысқатолқынды таратқыш орнатуды, сондай-ақ резервтік жылдам айналатын антеннаның қажетті санын көзделеді.

Осы электрмен жабдықтау көздерінің қуаты аталған жабдықпен электр энергиясын тұтыну арқылы белгіленеді.

132. Тарататын және қабылдайтын радио станциялардан (радио орталықтардан) байланыстың бірыңғай автоматтандырылған желісінің желілік тораптарына және осы радио станциялар (радио орталықтар) жұмысын

қамтамасыз ететін басқару пункттерінің қала маңындағы тораптарына қосу желілерін төсейді, сондай-ақ Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалалар мен Азаматтық қорғаныс бойынша санатқа жататын ұйымдарды айнала тиісті тарататын және қабылдайтын радиостанциялар арасында қосу желілері көзделеді.

133. Желілік хабар таратудың қалалық жүйелері хабарлау жүйесінің орнықты жұмысын қамтамасыз етуге арналады.

Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жататын қалаларда осы желілерді ж о б а л а ғ а н к е з д е :

байланыстың кабельдік желілерін;
станциялық қондырғының резервте жылжымалы құралын резервте сақтауды;
барлық қалалар мен аудан орталықтарын хабар тарату желілерінің хабарлау резервтік жылжымалы құралын көздейді.

134. Қалалық және ауылдық жерлерде радио хабарын жүргізу желілерімен қатты дауыс құралының сандық есебі бойынша талап етілетін халыққа хабарлауды қамтамасыз етеді.

2. Радио хабар таратуда және телехабарларда Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары

135. Республикалық радиобахбар тарату жұмыстарының орнықтылығын арттыру үшін мыналарды көздейді:

1) хабар таратудың қорғалған қосалқы орталығының және оларды байланыс тораптарында құрылған коммутациялық-бөлу аппараттарының кабельді байлау желілерінің құрылысы. Осыған орай, хабар таратудың қорғалған қосалқы орталығының қорғау құрылысын қоршайтын конструкциясы: республикалық радиобахбар тарату объектілері үшін кПа (2 кгс/см^2), қалалық және жергілікті радиобахбар тарату объектілері үшін 100 кПа (2 кгс/см^2) артық ауа соққы толқынының артық қысымына есептелінеді;

2) бағдарламаларды байланыстың талшықты-оптикалық желілері және кабельді магистральды ішкі аймақтық байланыс желілерінің жалпы пайдаланудағы телекоммуникация желілері бойынша ғана беру (бөлу),

3) Қираулар болуы мүмкін және апатты су басуы мүмкін аймақтардан тыс орналасқан және аппараттық-студиялық блоктар мен жылжымалы құралдарды қосу пункттерін қайталайтын (күшейткіш пункттерге, радиоорталықтарға және т.б. қызмет көрсететін) объектілердің құрамында құру көзделеді.

136. Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардың қалалық, жергілікті жерлердің радиобахбар тарату жұмысының тұрақтылығын:

1) Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған облыстардың,

қалалардың басқару пункттерінің қорғалатын жұмыс ғимараттарында радиохабар тарату кешендері мен коммутациялық бөлу аппараттарын орналастыру;

2) хабар тарату бағдарламаларын тек қана кабельді магистральды және жалпы пайдаланудағы телекоммуникация байланыс торабының аймақтан тыс желілер, сондай-ақ Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылатын қалалардың кабельді радиотрансляциялық желілер бойынша ғана беру (бөлу);

3) Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылмаған қалаларда, кенттер мен селолық елді мекендерде радиүйлерін, радиоорталықтары мен байланыс кәсіпорындарының радиохабар тарататын сөйлеу студияларын пайдалану жолдары арқылы арттыру.

137. Телевизиялық хабар таратудың тұрақтылығын арттыру мақсатында қираулар болуы мүмкін және апатты су басуы мүмкін аймақтардан тыс торапты радиорелелі станциялар мен ғарыштық байланыс станцияларына жақын қала сыртына орналасқан қорғалмаған телеорталықтардың өндірістік базаларын құрады.

7-тарау. Көлік құрылыстарында Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шаралары 1. Темір жол көлігіндегі Азаматтық қорғаныс инженерлік-техникалық іс-шаралары

138. Соғыс уақытында істен шығуы пойыздар жүрісінің ұзақ іркілісін туғызуы ықтимал Азаматтық қорғаныс тобына жатқызылған қалаларда орналасқан (немесе Азаматтық қорғаныс бойынша ерекше маңызды санаттағы ұйымдар болып табылатын) ірі темір жол тораптары мен станциялар үшін айналма жолдар мен пойыздардың тораптар мен станцияларға кіруінсіз өткізуге арналған бұрыштық жалғағыш жолдары салынады. Мұндай мүмкіндік болмаған жағдайда, станцияның немесе тораптың аз пайдаланылатын учасоктерінің жолдарын бөлшектеу арқылы уақытша толассыз жол төсеуге рұқсат беріледі.

Станциядан айналып өту жолдарының қашықтығы станцияның мәніне және жергілікті жердің жағдайына байланысты белгіленеді.

Разрядты жүктері бар (жарылғыш заттар мен материалдар, қатты улағыш және басқа да заттар) пойыздарды өткізу, өңдеу және тоқтату айналма жол немесе төселген жолдардың барлық бойындағы жақын маңдағы ғимараттар мен құрылыстардан адамдарды көшіру жағдайы кезінде станция немесе тораптардағы уақытша толассыз жолдарға төселген жолдар арқылы ғана жүзеге асырылады.

Осы жүктерді тиеуге (қотаруға) арналған алаңдар, разрядты жүктері бар вагондардың (цистерналардың) жинақталуына (бос тұруы) арналған темір жол жолдары тұрғын үйлерден, өндірістік және қоймалық ғимараттардан, басқа пойыздар тұрағының орындарынан 250 м қашықтыққа алыстатылады. Аталған

объектілер қатты әсер ететін улағыш заттарды тасуда су бүркеніштерін қою және су құю (газсыздандырумен) жүйесімен, сондай-ақ қауіпті химиялық зақымдалу ықтимал аймақтарда тұратын жұмыс істейтін персонал мен халықты қатты әсер ететін улағыш заттардан болатын авария туралы хабарландырудың жергілікті жүйесімен жабдықталады.

139. Темір Азаматтық қорғаныс бойынша ерекше маңызды санаттағы ұйымдарға жатқызылған жол тораптары мен станциялары, сондай-ақ Азаматтық қорғаныс бойынша топтарға жатқызылған қалалардағы тораптар мен станциялар арқылы пойыздардың берілген көлемдегі жүрістерінің тоқтаусыз өткізілуін ұйымдастыру үшін қатты қираулар болуы ықтимал аймақтардан және апаттық су басу болуы ықтимал аймақтардан тыс орналасқан торап алды станциялары дайындалады.

140. Жаңа желілер Азаматтық қорғаныс тобына жатқызылған қалаларда орналасқан ірі темір жол тораптарына жалғаспайды, керісінше күшті қирау болуы ықтимал аймақтардан және апаттық су басуы ықтимал аймақтардан тыс орналасқан торап алды учаскелік немесе аралық станцияларда жүзеге асырылады.

141. Жаңа темір жол желілерін салуда және жұмыс істеп тұрған темір жол желілерін қайта жаңарту, сондай-ақ Азаматтық қорғаныс тобына жатқызылған қалаларда орналасқан тораптар мен станцияларды (немесе Азаматтық қорғаныс бойынша ерекше маңызды санаттағы ұйымдар болып табылатын) дамытуда жарамды учаскелер желілерінің өткізілу қабілеттілігі жұмыс ауысымдарын тасу бойынша тасымалдау және халықты көшіруді қамтамасыз етуді есепке ала отырып анықталады. Қозғалыстың есептеу көлемі жобалауға арналған тапсырма арқылы белгіленеді.

142. Күшті қираулар болуы ықтимал аймақтарда орналасқан Азаматтық қорғаныс тобына жатқызылған қалаларда қайтадан жобаланатын жолөткелдерді тораптық станциялар және Азаматтық қорғаныс бойынша ерекше маңызды санаттағы ұйымды мүмкіндігінше шашыраңқы орналастыру көзделеді.

143. Жылжымалы құрамның қайтадан жобаланатын резервтегі база-тұрақтары, материалдық резервтердің базалары мен қоймалары (оның ішінде қайта қалпына келтірілетін материалдар, құрылғылар мен арнайы қорлар) жанармай және майлау материалдарының базистік қоймалары (оның ішінде дизельдік отын мен майлар), дезинфекциялау-жуу және жуу-булау станциялары, вагондарды тасымалдауға дайындау станциялары, есептеу орталықтары және басқа да осы тақылеттес өндірістік объектілер қирау болуы ықтимал аймақтардан және апаттық су басулар болуы ықтимал аймақтардан тыс орналастырылады.

144. Қайтадан жобаланатын және жаңартылатын дезинфекциялау-жуу және жуу-булау станциялары, вагондарды тасымалдауға дайындайтын пункттер,

локомотив және вагон деполарының жуу қондырғылары, сондай-ақ айналма жолдары бар өнеркәсіптік кәсіпорындар жылжымалы құрамды зарарсыздандыруға бейімделеді.

Бұдан басқа қауіпті радиоактивті ластануы ықтимал аймақтар шегінде, атом станцияларының айналасында орналасқан магистральдық темір жол желілерінде, осы аймақтардың кіру және шығу жолдарында жылжымалы құрамды арнайы өңдеудің және халықты санитарлық өңдеудің жылжу пункттерін жаю үшін қажет алаңдармен арнайы қондырғылардың болуы көзделеді.

145. Темір жол желілерін электрлендіру кезінде тепловоз шаруашылығын орналастыруды сақтауды, тепловоз қосалқыларына арналған тұрақ базаларын құруды, сондай-ақ жанармай және майлау материалдарына арналған сыйымдылықтарды тепловоздық тартымға ауысу қажет болғанда қамтамасыз ету мақсатында алдын ала ескереді. Тепловоздық шаруашылықтың орналастырылуын, тепловоздардың қосалқыларын сақтау, сондай-ақ электрлік тартымға икемделген қондырғыларды пайдалану жобалауға белгіленген тапсырмамен қозғалыстың есептелген көлемінің бөлігінің орындалуын қамтамасыз етеді.

146. Тоқтың түрлі жүйелеріндегі электр тартымдары учаскелерінің қайта жобаланатын түйіспе пункттері күшті қираулар болуы ықтимал аймақтардан және апаттық су басуы ықтимал аймақтардан тыс орналастырылады.

147. Темір жолдардың электрлендірілетін учаскелерінің сыртқы электрмен жабдықтау кестелерін құруда электрмен қоректендіру көздерінен тәуелсіз тартым шағын станцияларының екі жақты қоректендірілуі көзделеді.

Бұл учаскелердің сыртқы электрмен жабдықтау қондырғылары бойынша өткізу қабілеттілігі сыртқы электрмен жабдықтау көздерінің бірі түсіп қалған жағдайда пойыздар жүрісінің берілген тапсырмасын қамтамасыз етуге есептелген.

148. Қайтадан салынып жатқан тартымдық шағын станциялар күшті қирау болуы ықтимал аймақтар және апаттық су басу болуы ықтимал аймақтар шегінен тыс орналасады. Бұл ретте көршілес тартымдық шағын станциялардың қуаттылығы және түйіспе желілері сымдарының қимасы аталған тартымдық станциялардың бірінің түсіп қалу жағдайында қозғалыстың берілген тапсырмасын қамтамасыз етуге есептеледі.

149. Автоматика және телемеханика қондырғыларымен жабдықталған тартым станцияларында олардың жергілікті басқаруға өту мүмкіндігі көзделеді.

Тартымдық шағын станциялар жол бөлімдері басқармаларының қала сыртындағы пункттерінің байланысымен қамтамасыз етіледі.

150. Азаматтық қорғаныс тобына жатқызылған қалаларда орналасқан (немесе Азаматтық қорғаныс бойынша ерекше маңызды санаттағы ұйымдар болып

табылатын) темір жол тораптары мен станцияларының, сондай-ақ осы тораптар мен станцияларға жалғасатын темір жол желілерінің белгі беру, орталықтандыру, блоктау және байланыстыру қондырғыларының жобалауда жаңа және жұмыс істеп тұрғандарын жаңарту темір жол тораптары мен станцияларының күшті қираулар болуы ықтимал аймақтар шегінде жер асты (су асты) осы қондырғылардың қоректендірілуінің кабельді жоғары вольтті желілерін салу

Магистральды және жол байланысы желілері Азаматтық қорғаныс тобына жатқызылған қалаларды айналып өтіп, күшті қирау болуы ықтимал аймақтардан тыс жерлерде салуды қажет етеді.

151. Белгі беру, орталықтандыру, байланысты және сумен жабдықтауды блоктау қондырғыларын электрмен қоректендіруді қамтамасыз ету үшін электрмен қоректендірудің стационарлық резервтік автономдық көздері алдын ала ескеріледі.

Электрмен қоректендірудің стационарлық резервтік автономдық көздерінің саны, қуаттылығы, қорғаныштылығы және орнатылу орындары жобалауға арналған тиісті тапсырмалар арқылы анықталады.

152. Азаматтық қорғаныс топтарына жатқызылған қалаларда орналасқан "Қазақстан темір жолы" Ұлттық компаниясы" акционерлік қоғамы" мен "Қазақстан темір жолы" Ұлттық компаниясы" акционерлік қоғамы - жол бөлімшесі" филиалдары апаттық су басуы ықтимал аймақтардан тыс орналасқан басқарманың қосалқы пункттерімен қамтамасыз етіледі.

"Қазақстан темір жолы" Ұлттық компаниясы" акционерлік қоғамы" мен "Қазақстан темір жолы" Ұлттық компаниясы" акционерлік қоғамы - жол бөлімшесі" филиалдары қызметкерлерінің жедел құрамы үшін, сондай-ақ ерекше маңызды объектілерге жатқызылған және тұрақты орналастыру орындарында қалатын Азаматтық қорғаныс бойынша санатталған темір жол станцияларының кезекші жедел-басқарушы персоналы үшін темір жолдарды пайдалану жұмысын үздіксіз басқаруды қамтамасыз ететін барынша аз қажетті техникалық құралдармен жабдықталған басқарудың қорғалған пункттерін алдын ала ескеру керек.

2. Метрополитендердегі Азаматтық қорғаныс инженерлік-техникалық іс-шаралары

153. Жер асты желілерінің немесе метрополитен учаскелерінің жаңасын және жұмыс істеп тұрғандарын жаңалауды жобалауда оларды бейбіт және соғыс уақытында халықты қорғауға арналған пана құралы ретінде қарау көзделеді.

154. Халықты қорғауға арналған метрополитендердің құралдарын жобалау төтенше жағдайлар бойынша орталық атқарушы органның аумақтық органдарымен келісілген тапсырмалар бойынша жүзеге асырылады.

155. Метрополитенге жасырынған халықты станциялар платформаларында, түйықтарда, түрлі желілер арасындағы жалғастырушы тармақшалар және электр деполарының тармақтарына жайғастыру көзделеді.

Өзен асты каналдары мен су қоймаларында орналасқан метрополитен тоннелінің учаскелерінде, сондай-ақ жекелеген жағдайларда суға кенелген орнықсыз жерлерде паналаған халықты орналастыруды көздемейді.

156. Метрополитенде жасырынған халықтың есептік санын жасырынатын бір адам орнының нормасы есебінен анықтау көзделеді.

157. Метрополитен станцияларындағы кіру жолдарының саны мен өткізу қабілеттілігі бейбіт уақытта күтілетін жолаушылар ағыны есебінен анықталады.

Екі аралықтағы қосымша кіру жолдары жасырынушылар санының және олардың осы екі аралықты толтыру уақытының есебінен шығарылған тапсырмаларға сәйкес алдын ала ескерілуі тиіс.

Метрополитеннің барлық кіру жолдары жасырынушылар ағынын реттейтін жергілікті және қашықтан басқару қондырғыларымен жабдықталады.

158. Пана ретінде икемделген метрополитендер желілерін сыртқы ортадан оқшаулау керек және қорғаныш-герметикалық қақпақтармен бөліктерге бөлу қажет.

159. Құрылыс құрылғылары және халықты қорғау үшін бейімделген метрополитендердің жер асты құрылыстарының, сондай-ақ жасырынған халықтың тіршілігін қамтамасыз ететін құрылыстарды жер үстіндегі әуе соққы толқынының алғы шебіндегі артық қысым кезіндегі ядролық жарылыс әсерінен болатын жүктемеге есептеліп ескеріледі.

1) 300 кПа (3 кгс/см^2) - терең салынған желілер үшін;

2) 100 кПа (1 кгс/см^2) - ұсақ салынған желілер үшін.

160. Екі-үш бөлікке осы мақсатқа метрополитендердің жер үстімен жалғасатын жер асты құрылыстарын бейімдей отырып, бір қорғалған эвакуациялық шығудың алдын ала ескерілгені жөн.

161. Пана ретінде бейімделген метрополитендер құрылыстарында жасырынған халықтың үздіксіз болуының есептік ұзақтығы екі тәулік.

Жасырынған халықтың тіршілігін қамтамасыз ету үшін резервтік электрмен жабдықтаудың, ауамен жабдықтаудың, кәріз және су төгу, сондай-ақ басқару, белгі беру, хабарлау байланысы және өртке қарсы құралдары көзделеді. Азық-түлік, медициналық заттарды сақтау үшін, сондай-ақ жасырынған халыққа медициналық қызмет көрсету үшін станцияларда және вестибюльдерде

бейімделген жекелеген қызметтік үй-жайлардың болуы көзделеді.

Бейбіт уақытта пайдаланылатын метрополитендер құрылыстары мен қондырғыларын жасырынған халықтың тіршілігін қамтамасыз ету үшін қолданған жөн.

162. Резервтік электрмен жабдықтауды, сондай-ақ ауамен жабдықтауды тиісті екі-үш бөлік есебінен қорғалған дизельдік электр станцияларының фильтрлік-желдетпелік қондырғыларды орталықсыздандырылған жүйе бойынша қарастырылады.

163. Ауамен жабдықтау жүйесін таза желдетпе және фильтрлік желдетпе режимінің жұмысына арнап жобаланады. Бұдан басқа, ішкі ауаның тұрақты көлемінде оның рециркуляциясымен жасырынғандардың болу режимін алдын ала ескеріледі.

Ауамен жабдықтау жүйесінің желдетпелік каналдарын сыртқы ортадан әуе соққы толқындарының әсерінен жұмыс істейтін бөлгіш-клапандармен және қорғаныштық-герметикалық қақпақтармен ажыратқан жөн.

Ауамен жабдықтау жүйесінде сыртқы ауада және оның параметрлерінен тыс жерлердегі зиянды қоспалардың құрамына атоматтандырылған бақылау жасау көзделеді.

164. Пана режиміндегі метрополитендер жұмысына жедел басқару жасау, сондай-ақ қорғаныш қондырғыларын және тіршілікті қамтамасыз етуді басқару үшін қорғалған командалық пункттердің құрылуы көзделеді.

3. Автомобиль жолдарындағы Азаматтық қорғаныс инженерлік-техникалық іс-шаралары

165. Қазақстан Республикасы жалпы желісінің халықаралық және республикалық маңызы бар автомобиль жолдарын Азаматтық қорғаныс тобына жатқызылған қалаларды салу жобаларының шегінен 2 км қашықтықта салынады.

Аталған жолдар Азаматтық қорғаныс тобына жатқызылған қалалар арқылы өтетін болса, қалаларды салу жобаларының шегінен 2 км қашықтықта салынған айналма автомобиль жолдары салынады.

166. Автомобиль желілері дамыған кезде қалалық магистральдардың қала сырты магистральдық жолдарымен түйісуі, сондай-ақ темір жол станцияларына және порттарға - көшірілген халықтың қону (ұшу) пункттеріне автомобильдік айналма жолдарды салу көзделеді.

167. Азаматтық қорғаныс тобына жатқызылған қалалардан тыс орналастырылған кеме жүзетін өзендер арқылы өтетін автожол және теміржол

көпірлерін олардың бір ядролық жарылыспен бір мезгілде қирауын болдырмайтын қашықтықтарда орналастырылады.

168. Ықтимал қауіпті радиоактивті ластану аймағын қиып өтетін автомобиль магистральдарында, атом станцияларының айналасында, осы аймақпен қиылысатын жерлерде атом станцияларында авариялар болатын жағдайда автокөліктің жылжымалы құрамын, ауыл шаруашылығы малдарын, үй тұрмысының киімдері мен заттарын, сондай-ақ адамдарға санитарлық өңдеу жасау үшін арнайы өңдеуге бейімделген автокөлікті жуу және қарауға арналған алаңдардың салынуы көзделеді.

169. Атом станцияларының ықтимал қауіпті радиоактивті ластану аймақтарында атом станцияларына қарама-қарсы үш-төрт бағыттағы шығуларды қамтамасыз ететін қатты төсемді екі жолды ғана жобалауды қажет етеді.

4. Магистраль құбырларындағы Азаматтық қорғаныс инженерлік-техникалық іс-шаралары

170. Жер үсті құбырларын салуда магистраль құбырларының трассаларын (газ құбырларын, мұнай құбырларын, мұнай өнімдері құбырларын) қирауы мүмкін аймақтардан тыс, ал олардың тереңдетіліп орналастырылған кезінде - күшті қирау аймақтарынан тыс өткізілуін жоспарлау көзделеді.

Аз қираулар болуы ықтимал аймақтарда магистральдық құбырларды тек кедергілер арқылы ғана ашық (тереңдетілмеген) салуға болады. Апаттық су басуы ықтимал аймақтарда магистральдық құбырлар салуда ашық (тереңдетілмеген) учаскелердің саны барынша азайтылады және олардың дұрыс пайдаланылуын қамтамасыз ететін іс-шаралар көзделеді.

171. Бір техникалық дәліздегі магистральдық құбырларда мұнайды (мұнай өнімдерін, сұйық көмірсутегі газдарын) немесе газды (газ конденсатын) тасымалдаудың барынша рұқсат етілген көлемін жылына 260 млн тоннаға тең шартты отын деп қабылдауды қажет етеді.

172. Магистральдық құбырлардың техникалық дәліздерінің арасын 30 км-дан кем емес қашықтықта алуды қажет етеді.

Тиісті негіздеуде бұл қашықтықты күрделі топографиялық жағдайдағы учаскелерде 15 км-ге дейін азайтуды қажет етеді.

173. Магистральдық құбырлар трассасындағы қотарғыш насостық және компрессорлық станцияларды күшті қираулар болуы ықтимал аймақтардан және апаттық су басуы ықтимал аймақтардан тыс орналастыруды қажет етеді.

Магистральдық құбырлардың бір дәлізіндегі, сол сияқты көршілес техникалық дәліздердегі қотарғыш насостық және компрессорлық станциялар арасындағы қашықтық 30 км-ден аспауы көзделеді.

Ғимараттар мен құрылыстардан қотарғыш насостық және компрессорлық станциялары құбырларының барынша аз алыстатылуын магистральдық құбырларды жобалау нормаларының талаптарына сәйкес алу керек.

174. Магистральдық газ құбырларын жобалауда олардың жұмыс істеп тұрған және салынып жатқан газ құбырларымен сақиналануын алдын ала ескерген лазым.

5. Теңіз және өзен көліктерінің объектілеріндегі Азаматтық қорғаныс инженерлік-техникалық іс-шаралары

175. Теңіз және өзен көліктерінің жағалық объектілеріндегі инженерлік-техникалық іс-шаралар:

1) күшті қираулар болуы ықтимал аймақтардағы, қосалқы жүк алмасу пункттерінде, рейдтік жағдайларда теңіз жүк алмасу жұмыстарын орындау пункттерінде, сондай-ақ қосалқы кеме жөндеу базаларда, қайта жабдықтау мен шашыраңқы орналастыру жағдайындағы кеме жөндеу және жүзетін доктар тұрақтарында орналасқан теңіз пункттерінде орналасқан порттар, кеме жөндеу зауыттары және өзен кемелерін жөндеу-пайдалану базалары үшін электр энергиясымен (оның ішінде кеме электр станцияларынан жағалауға электр энергиясын беру есебінен), сумен, жанармаймен, майлау және басқа да материалдармен, қосалқы бөлшектермен тұрақты түрде жабдықтау;

2) теңіз көлігі объектілерін су асты ядролық жарылыстарының гравитациялық толқындарының әсерінен, ал өзен көлігі объектілерін - су тораптарының қысымдық фронтының қирауы кезіндегі су қоймаларының екпідетіп жұмыс істеу мүмкіндігін есепке ала отырып, алып толқын әсерінен қорғау бойынша іс-шаралар кешенін әзірлеу және жүзеге асыру көзделеді.

176. Қосалқы жүк алмастыру пункті, қосалқы кеме жөндеу базасы және жүзетін доктар тұрақтарын Азаматтық қорғаныс бойынша санатталмаған және санатталған порттар мен порт пункттерінде, сондай-ақ Азаматтық қорғаныс бойынша санаттарға жатқызылған қирауы мүмкін аймақтардан тыс орналасқан жабдықталмаған жағалаулар мен өзен жағаларында және Азаматтық қорғаныс бойынша ерекше маңыздағы санаттағы ұйымдарда, сондай-ақ су асты ядролық жарылыстарының гравитациялық толқындарының зақымдаушы әсерінен тыс аймақтарда құрылады.

Қосалқы жүк алмастыру пункттері мен қосалқы кеме жөндеу базаларын порт және техникалық кемелердің жүзу құралдарын тарта отырып, негізінен жылжымалы жүк алмастыру және кеме жөндеу құралдарын қолдану есебінен жүзеге асыру керек.

177. Қосалқы жүк алмастыру пункттері, қосалқы кеме жөндеу базалары, жабдықталмаған су жағаларындағы жүк операцияларын жүргізу үшін таңдалған жерлер және рейдтік жүк алмастыру жұмыстарының пункттері республикалық маңыздағы темір жол немесе автожол желілерімен байланыстырылады.

178. Порттың бас жоспарын әзірлеуде ашық сақталатын жүктерге арналған алаңдар мен жабық қоймалардың, ал кеме жөндеу зауытының бас жоспарын әзірлеуде жабық өндірістік ғимараттарды жөндеу жұмыстары өндірісіне және ірі габаритті тораптар, детальдар мен материалдарды қоймалауға арналған ашық алаңдармен кезектесіп келуін қажет етеді.

179. Пост және кеме жөндеу зауыттарын жобалауда Азаматтық қорғаныстың қорғаныс құрылыстары су асты ядролық жарылыстарының гравитациялық толқындарымен немесе гидротораптардың қирауы кезіндегі ірі толқындары басып қалуы ықтимал аймақтардан тыс орналасады. Су баспайтын аймақтар болмаған жағдайда қорғаныс құрылыстарын аталған құрылыстардың есебінен аспайтын қысым туғызбайтын биіктіктегі толқындардың әсер ететін жерлерінде орналастырылады.

180. Разрядты жүктерді (жарылғыш құралдар мен материалдар, қатты әсер ететін улағыш заттар және басқалар) тиеу (түсіру) айлақтары, вагондардың (цистерналар) жиналуына (бос тұруы) арналған теміржол жолдары, мұндай жүктері бар кемелердің су айдындары өндірістік және қойма ғимараттарынан, сондай-ақ басқа да айлақтардан, өзге жүктері бар кеме тұрақтарының орындарынан және өзі тұтанғыш және тез жанғыш жүктерді орналастыратын орындардан 250 м-ден кем емес қашықтыққа алыстайды.

Разрядты жүктері бар аталған жағалау объектілері қатты әсер ететін улағыш заттарды тасуда, су бүркеніштерін қою жүйесімен және су құйғышпен (газсыздандырғыш), сондай-ақ қауіпті химиялық зақымдау ықтимал аймақтарында тұратын жұмысшы персонал және халықты қатты әсер ететін улағыш заттардан болатын авария туралы хабарлаудың жергілікті жүйесімен жабдықталады.

181. Аялдау және бункерлік мұнай базаларын жобалауда теміржол цистерналарынан сұйық отынды кемелерге айлақсыз құю, сондай-ақ танкерлерді жүзетін бункерлік мұнай базалары ретінде қолдану көзделеді.

182. Пароход шаруашылығы, кеме қатынасы компаниясы басқармалары, Азаматтық қорғаныстың топтарына жатқызылған қалаларда орналасқан порттар мен кеме жөндеу зауыттары, сондай-ақ жеке орналасқан порттар мен ерекше маңызы бар кеме жөндеу зауыттары басқарудың қорғалған пункттерімен қамтамасыз етіледі.

183. Қосалқы жүк алмастыру пункттері, қосалқы кеме жөндеу базалары мен жүзу құралдары тұрақтарының базалары Азаматтық қорғаныстың хабарлау

дабылдарын жеткілікті қабылдау және жіберудің қажетті байланыс құралдарымен, жүк алмастыру жұмыстарына басшылықты үзеге асырумен, кәсіпорындардың өнеркәсіптік жұмыстарымен, сондай-ақ кеме қозғалысын басқарумен қамтамасыз етіледі.

6. Әуе көліктерінің объектілеріндегі Азаматтық қорғаныс инженерлік-техникалық іс-шаралары

184. Соғыс уақытында азаматтық авиацияның тұрақты жұмыс істеуін арттыру мақсатында азаматтық авиация ұйымдары үшін бытыратып орналастыру аэродромдары көзделеді.

185. Бытыратып орналастыру аэродромдары ретінде барлық аэродромдарды (қажет болғанда алдын ала жабдықтау) және ең алдымен қирауы мүмкін аймақтар мен апаттық су басуы мүмкін аймақтар, сондай-ақ бейбіт уақытта арнайы дайындалатын автомобиль жолдарының жекелеген учаскелерін қолдану көзделеді.

186. Жаңа әуежайлар салу және қолданыстағыларын қайта құру кезінде адамдардың санитарлық өңдеу, техника мен мүлікті залалсыздандыру бойынша инженерлік-техникалық іс-шаралары көзделеді.

187. Жаңа әуежайларды жобалау кезінде, сондай-ақ қирауы мүмкін аймақта орналасқан әуежайлардың жанармай және майлау материалдарының тиісті қоймаларын қайта жөндеу кезінде жанармай және майлау материалдарына арналған жер асты сыйымдылықтары құрылыстары болжанады.

Тиісті негіздеуде жер үсті жатқызылған сыйымдылықтарында жанармай және майлау материалдарын сақтауға болады.

188. Қирауы ықтимал аймақтардан тыс орналасқан әуежайлар қирауы ықтимал аймақтардан тыс орналасқан электр энергиясы мен электр жүйелерінің сыртқы көздерінің орталықтандырылған электрмен жабдықтауымен қамтамасыз е т і л е д і .

Егер әуежайлардың электрмен жабдықтау желілері қирауы ықтимал аймақтар шегімен өтетін болса, олардың кабельдік орындалуы ескеріледі.

189. Соғыс уақытында әуе қозғалысын, өндірісті, Азаматтық қорғанысты және аэродромдар ауданындағы әуе қозғалыстарын басқару үшін Азаматтық авиация аудандарында әуежайларды басқарудың қорғалған пункттері құрылады.

190. Азаматтық авиацияның бірлескен ұйымдарының өндірістік-шаруашылық қызметі мен Азаматтық қорғанысын басқару үшін біріккен авиациялық ұйымдарды басқарудың қорғалған пункттері құрылады. Базалық әуежайларда азаматтық авиацияның бірлескен ұйымдары әуежайларды басқарудың қорғалған пункттері басқарудың қорғалған пункттері функциясын да орындайды.

191. Әуе қозғалыстарын басқару жүйесінің тұрақтылығын арттыру мақсатында басқарудың қорғалған пункттерін қирауы мүмкін аймақтар мен апаттық су басу аймақтарынан тыс орналастыру көзделеді. Жекелеген жағдайларда авиацияны басқарудың басқа да пункттерімен біріктірілуі мүмкін.

192. Түрлі сипаттағы басқарудың қорғалған пункттері және оларға жіберілетін радиоорталықтар осы Бұйрыққа сәйкес қорғау дәрежесін қамтамасыз етуге е с е п т е л е д і .

Жіберілетін радиоорталықтарды қирауы ықтимал аймақтар мен апаттық су басу аймақтарынан тыс орналастыруды қажет етеді.

8-тарау. Ауыл шаруашылығы жануарларын, мал шаруашылығы мен өсімдік шаруашылығын қорғау 1. Ауыл шаруашылығы жануарларын қорғау

193. Қирауы ықтимал аймақтардан тыс орналасқан аудандарда Азаматтық қорғаныс тобына жатқызылған қалалар мен Азаматтық қорғаныс бойынша ерекше маңызды санаттағы ұйымдарда соғыс уақытында радиоактивті ластанудан ауыл шаруашылығы жануарларының қорғалуы көзделеді.

Аталған жануарлардың қорғалуын жүзеге асыруды қамтамасыз ететін даярлық инженерлік-техникалық іс-шаралар бір тәулік ішінде тиісті қорғау режиміне ауысу мүмкіндігін қамтамасыздандыруды ескере отырып, алдын ала бейбіт уақытта жүргізіледі.

194. Жануарларды сумен қамтамасыздандыру үшін фермалар мен кешендерде қорғалған су жинау ұңғымалар жабдықталады. Резервтік сумен қамтамасыз ету ретінде жұмыс істеп тұрған және жаңартылатын шахталық және құбырлы құдықтардың, сондай-ақ қорғалған резервуарлардың қолданылуы көзделеді.

195. Зақымданған жануарларға ветеринарлық өңдеу жүргізу үшін фермалар мен кешендердегі арнайы алаңдардың жабдықталуы көзделеді.

196. Мал шаруашылығы фермалары мен кешендерінде, сондай-ақ құс фабрикаларында электрмен жабдықтаудың автономды көзі болуы ескеріледі.

2. Мал шаруашылығы, өсімдік шаруашылығы өнімдері мен азық-түлік тауарларын қорғау

197. Мал шаруашылығы және өсімдік шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу ұйымдарының, сондай-ақ базалар, тоңазытқыштар мен азық-түлік тауарларын сақтауға арналған қоймалардың жаңасын және жұмыс істеп тұрғандарының жаңартылуын жобалауда осы өнімдер мен тауарлардың радиоактивті заттардың

аэрозольдері мен улағыш заттар, биологиялық (бактериялық) құралдардан зақымдалудан қорғалуы көзделеді.

198. Мал шаруашылығы мен өсімдік шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу ұйымдарының, сондай-ақ базалар, тоңазытқыш азық-түлік сақтауға арналған қоймалардың өндірістік ғимараттар мен құрылыстардың қоршалған құрылыс құрылымдары осы құрылымдардың нығыздалуы немесе герметикалануы есебінен қамтамасыз етілетін радиоактивті заттар, улағыш заттар, биологиялық (бактериялық) құралдардың аэрозольдері үшін қажетті өткізбеушілігі болуы тиіс.

199. Мал шаруашылығы мен өсімдік шаруашылығы өнімдерін өндіретін кәсіпорындардың үй-жайларын, сондай-ақ базалар, тоңазытқыштар мен қоймаларды азық-түліктерді сақтау үшін қалыңдату (герметизациялау) жаппай зақымдау құралдарынан сақтау үшін азық-түлік тауарларын, азық шикізаттары мен фуражды сақтауға арналған базаларды, тоңазытқыштарды, қоймалар мен басқа да үй-жайларды қалыңдату (герметизациялау) бойынша талаптарға сәйкес жүзеге асырылады.

200. Газды ортада сақталуға лайықталған азық-түлік қоймалары герметикалануға жатады және қосымша герметикалануға жатпайды.

9-тарау. Қалалық және елді мекендердің және шаруашылық объектілерінің жарықтық бүркемеленуі

201. Жарықтық бүркемелеу тәуліктің қараңғы кезінде айқындауды қиындататын қалалық және ауылдық мекендер мен ұйымдарды әуеден көрнекі бақылау жолымен немесе зерттелуші көрінетін аймаққа есептелген (0,40 - 0,76 мкм) оптикалық құралдар көмегімен жағдай туғызу үшін жүргізіледі.

202. Жарықтық бүркемелеу аймағына кіретін қалалық және елді мекендер мен объектілердің жарықтық бүркемеленуі екі: жартылай және толық қараңғылау р е ж и м і н д е қ а м т ы л а д ы .

Осы режимдерде жарықтық бүркемелеуді жүзеге асыруды қамтамасыздандыратын даярлық іс-шаралары алдын ала бейбіт уақытта өткізіледі.

203. Жартылай қараңғылау режимінде толық қараңғылау режиміне өтуге дайындықтың аяқталуы ескеріледі. Жартылай қараңғылау режимі қалалық және ауылдық елді мекендердің және ұйымдардың қалыпты өндірістік қызметін б ұ з б а у ы к е р е к .

Дағдылы жарықтандырудан жартылай қараңғылау режиміне ауысу 16 сағаттан кем емес уақытта жүргізіледі.

Жартылай қараңғылау режимі толық қараңғылау режимінің жұмыс уақытынан басқа, ол енгізілгеннен кейінгі уақытта тұрақты түрде жұмыс істейді.

204. "Әуе дабылы" деген дабылмен толық қараңғылау режимі енгізіледі және "Әуе дабылын тоқтат" дабылының хабарлануымен жойылады.

Жартылай қараңғылау режимінен толық қараңғылау режиміне ауысу 3 минуттан аспайтын уақытта жүзеге асырылады.

Өндірістік оттардың (алау, ыстық шлактар, балқытылған металдар және тағы сондай) жарықтық бүркемеленуі кезінде толық қараңғылау режиміне 10 минутқа дейінгі уақытта өту ұзақтығының көбеюі мүмкін. Бұл жағдайда өндірістік үй-жайлардың ішкі электрмен жарықталынуын, онда орналасқан өндірістік оттардың жарықтық бүркемеленуі аяқталғаннан кейін, бірақ "Әуе дабылы" дабылы берілгеннен кейінгі 10 минуттан кейін ажыратуға болады.

205. Қала көлігін, сондай-ақ оның қозғалысын жартылай қараңғылау режимінде реттеу құралдарын жарықтық бүркемелеуге болмайды.

Толық қараңғылау режимінде қалалық жер үсті көлігі тоқтайды, оның жарықтандыру оттары, сондай-ақ қозғалысты реттеу құралдары ажыратылады.

206. Темір жол, әуе, теңіз, автомобиль және өзен көліктерін жарықтық бүркемелеу қалалық және елді мекендерді және ұйымдарды жарықтық бүркемелеуді жобалау нормаларының талаптарына, сондай-ақ көліктің тиісті түрлерінің жұмыс ерекшеліктерін ескере отырып әзірленетін жарықтық бүркемелеу бойынша ведомстволық нұсқауларына сәйкес жүргізіледі.

10-тарау. Адамдарды санитарлық өңдеуге, киім және автокөліктің жылжымалы құрамын арнайы өңдеуге бейімделген коммуналдық-тұрмыстық объектілер

207. Қайта салынып жатқан, қайта құрылып жатқан және жұмыс істеп тұрған қоғамдық моншалар, душ ұйымдары, кір жуатын орындар, химиялық тазалау кәсіпорындары, киім жуу және химиялық тазалаудың кооперативтік кәсіпорындарымен қоса, өзіне-өзі кір жуу қызметін көрсету, сондай-ақ ведомстволық бағыныстылығына қарамастан автокөліктің жылжымалы құрамын жуу және жинау орындары адамдарды санитарлық өңдеу, соғыс уақытында, сондай-ақ өндірістік аварияларда, апаттарда немесе апаттық зілзалаларда киім және автокөліктің жылжымалы құрамын арнайы өңдеуге сәйкес бейімделеді.

208. Осы Ереженің 207-тармағында көрсетілген коммуналдық-тұрмыстық қызмет объектілеріне адамдарды, арнайы киім және автокөліктің жылжымалы құрамын санитарлық өңдеуге арналған оларды бейімдеу жобалары әзірленіп ж а т ы р .

Бұл жобаларда екі кезеңді бөліп көрсеткен жөн:

1) 1-кезең - жаңа объектілерді салу және жұмыс істеп тұрғандарын жаңарту барысында, сондай-ақ жұмыс істеп тұрған объектілерді түрлі жөндеу кезінде

алдын ала орындалуы тиісті даярлық іс-шаралары, бұл кезеңде объектілерді 24 сағ. ішінде адамдарды санитарлық өңдеу режиміне, киім мен автокөліктің жылжымалы құрамына арнайы өңдеу өткізуді қамтамасыз ететін, бірақ олардың бейбіт уақыт режиміндегі жұмысын қиындатпайтын аса қиын құрылыс-монтаж жұмыстарын кіргізген жөн.

2) 2-кезең - адамдарды санитарлық өңдеу, киім мен автокөліктің жылжымалы құрамын арнайы өңдеу режиміне объектілерді ауыстыру бойынша соғыс уақытында жүзеге асырылатын іс-шаралар. Осы кезеңге 1-кезеңде орындалуы мақсатқа сәйкес келмеген іс-шаралар енгізіледі.

209. Коммуналдық-тұрмыстық объектілердің құралдарын жобалау кезінде радиоактивті заттардың, улағыш заттардың, биологиялық (бактериялық) құралдардың ластануына душар болған адамдарға санитарлық өңдеу жасау, киімдер мен автокөліктің жылжымалы құрамын арнайы өңдеу үшін зақымданған адамдардың ағындарының тиісті өңдеуден өткен ағындармен тоғыспауын қарастыратын осы объектілер мен өңдеу ағынының тәулік бойы үздіксіз жұмыс істеуін алдын ала ескеру керек.

210. Адамдарды санитарлық тазалау режимінде монша немесе душтың өткізу шамасы, киімді арнайы тазалау режиміндегі кір жуу орны немесе химиялық тазарту фабрикасының өндірістік қуаты, сондай-ақ автокөліктің қозғалыс құрамының арнайы тазалау бойынша участогының өткізу қабілеті адамдарды санитарлық тазалау, киімді және автокөлік қозғалыс құрамын арнайы тазалауға арналған коммуналды-тұрмыстық объектілердің қолайлығын жобалау нормасының талаптарына сәйкес анықталады.

Қалалар мен шаруашылық объектілерін санаттау деңгейіне байланысты Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының көлемі мен мазмұны туралы

нұсқаулығына 1-қосымша

Ықтимал күшті және әлсіз бұзу аймақтарының шекаралары

	Ықтимал бұзу аумақтарының шекаралары	
	Күшті	Әлсіз
Азаматтық қорғаныс бойынша топқа жатқызылған қалалар	Қаланың жобалық құрылысының шекарасында	Қаланың жобалық құрылысының шекарасынан 7 км
Азаматтық қорғаныс қалалардың тобынан тыс орналасқан аса маңызды объектілер	Объектінің жобалық құрылысының шекарасынан 3 км	Объектінің жобалық құрылысының шекарасынан 10 км

Қалалар мен шаруашылық
объектілерін санаттау деңгейіне
байланысты Азаматтық қорғаныстың
инженерлік-техникалық іс-шараларының
көлемі мен мазмұны туралы

нұсқаулығына 2-қосымша

**ӘКУЗ сыйымдылықтарынан ықтимал қауіпті химиялық
зақымдау аумағының шекараларын жою**

1-кесте

Құлау биіктігі (поддон, стакан, м)	Ә К У З сыйымдылықтарынан ықтимал қауіпті химиялық зақымдау аумағының шекараларын жою, км					
	Аммиак	Цианис-тік сутек	Нитрилкарилді қышқыл	Күкіртті ангидрид	Күкіртті сутек	Күкіртті көміртек
Құлаусыз	1,15	2,6	0,9	1,1	0,9	0,2
1	0,35	1,25	0,43	0,5	0,45	0,07
2	0,25	1	0,3	0,38	0,35	0,07
3	0,23	0,95	0,27	0,35	0,3	0,07

кестенің жалғасы

Фосген	Хлор	Хлорпикрин	Сілтілік ангидрид	Хлорлы винил
8	5,7	1,8	0,15	0,45
2,5	1,2	0,6	0,06	0,07
1,9	1	0,45	-	0,06
1,65	0,9	0,38	-	-

кестенің жалғасы

Дихлорэтан	Азот қышқылы	Тұз қышқылы	Бром метилі	Изоцин метилі
0,3	0,45	0,8	0,65	4,5
0,13	0,21	0,38	0,45	1,6
0,08	0,14	0,33	0,38	1,5

0,06	0,12	0,3	0,48	1,5
------	------	-----	------	-----

Ескерту. 1-кестеде көрсетілген арақашықтықты құламаған сыйымдылықтар үшін - резервуар қабырғасынан құлаған сыйымдылықтар үшін - құлаудың ішкі шекарасынан (түбінен, стаканнан) анықтау керек.

Сыйымдылықтардағы ӘКУЗ басқа да саны кезінде ықтимал қауіпті химиялық зақымдау аумағының шекараларын жоюды анықтау үшін 2-кестеде көрсетілген коэффициенттерді пайдалану қажет.

2-кесте

ӘКУЗ саны, т	1	5	10	25	50	100	250	500	1000
Түзету коэффициенті	0,1	0,3	0,4	0,7	1	1,5	2,5	3,6	5,3

кестенің жалғасы

2000	5000	10000	20000 және одан артық
8,9	13	19	28,2

Қалалар мен шаруашылық объектілерін санаттау деңгейіне байланысты Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының көлемі мен мазмұны туралы нұсқаулығына 3-қосымша

Күшті әсер ететін улы заттар мен қауіпті химиялық зақымдану аймағының авариялары (бұзылу, өрт) кезінде пайдаланылатын заттардың негізгі топтары

Топ	Сипаттама	Типтік өкілдері
1	Қысымды (қысымды және сұйық газдар) сыйымдылықтарда сақталған сұйық ұшатын күшті улы заттар	Хлор, күкіртті газ, күкіртті сутек, фосген, бромметил, көмірсутек тотығы
2	Қысымсыз сыйымдылықтарда сақталған сұйық ұшатын күшті әсер ететін улы заттар	Ароматты қатардың нитроамин қосылысы, синиль қышқылы, акрил қышқылының нитрилі, тетраэтилқорғасын, хлорлы коспа, дифосген, дихлорэтан, хлорпикрин
3	Түтінді қышқылдар	Күкірт-1,87 және одан артық тығыздықпен, азот-1,4 және одан артық тығыздықпен, тұзды-1,15 және одан артық, хлорсульфонды және плавик қышқылдары, күкірт, сұрғылт пиро-

		күкірт қышқылдарының хлорангидридтері
4	Ұнтақты және қатты ұшпайтын әсері күшті улы заттар және 40 С дейін сақталатын заттар	Сулема, мышьяк ангидриді, сары фосфор, алкалоидтер, алдрин, дилдрин, кальций және натрий арсенаты, кальций арсениті
5	Ұнтақты және қатты ұшатын әсері күшті улы заттар және 40 С дейін сақталатын заттар	Синиль қышқылының тұздары, цианистік және оксицианистік сынап, этилмеркурфосфат, этилмеркурхлорид, меркуран

Қалалар мен шаруашылық объектілерін санаттау деңгейіне байланысты Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының көлемі мен мазмұны туралы

нұсқаулығына 4-қосымша

Мекендердің ауданаралық және аудандық жүйелерінің орталықтары халқының барынша көп саны мен мекендердің ауданаралық және аудандық жүйелері орталықтарының арасындағы мейлінше жақын арақашықтықтар

Айналасына мекендердің ауданаралық және аудандық жүйелері орналасатын Азаматтық қорғаныс бойынша қалалардың тобы	Мекендердің ауданаралық және аудандық жүйелерінің орталықтары халқының барынша көп саны, мың адам	Мекендердің ауданаралық аудандық жүйелері орталықтарының арасындағы мейлінше жақын арақашықтықтар, км
Ерекше және бірінші топтар	150	60
Екінші топ	75	40
Үшінші топ	50	25

Қалалар мен шаруашылық объектілерін санаттау деңгейіне байланысты Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының көлемі мен мазмұны туралы

нұсқаулығына 5-қосымша

Ішкі қалалық жоспарлы және тұрғын аудандар халқының саны

Азаматтық қорғаныс	Халық саны, мың адам

б о й ы н ш а қалаларды тобы	Жоспарлы аудандар	Тұрғын аудандар
Ерекше және бірінші топтар	150-ден артық емес	80-нен артық емес
Екінші топ	100-ден артық емес	50-ден артық емес
Үшінші топ	50-ден артық емес	30-дан артық емес

Қалалар мен шаруашылық объектілерін санаттау деңгейіне байланысты Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының көлемі мен мазмұны туралы

нұсқаулығына 6-қосымша

Қалалардың тұрғын аудандары мен шағынаудандары халқының барынша көп тығыздығы

Азаматтық қорғаныс бойынша қалалардың тобы	Халықтың тығыздығы (брутто), адам/га		Қалада тұрғын аудандар мен шағын аудандарды орналастыру
	т ұ р ғ ы н аудандар	ш а ғ ы н аудандар	
Ерекше және бірінші топтар	280	450	Қалалардың периферийлік аудандары
Екінші топ	250	400	Сондай
Үшінші топ	235	375	Сондай
Ерекше және бірінші топтар	235	375	Қалалардың өнеркәсіптік аудандарына жақын қалалар мен аудандардың орталық аудандары
Екінші топ	220	350	Сондай
Үшінші топ	200	325	Сондай

Қалалар мен шаруашылық объектілерін санаттау деңгейіне байланысты Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының көлемі мен мазмұны туралы

нұсқаулығына 7-қосымша

Түрлі қабатты ғимараттардан ықтимал құлауларды орналастыру аймақтары

Қабаттылық (қоса алғанда)	Еңіс кезінде ықтимал құлауларды орналастыру аймағы			
	10-ға дейін		10-15	
	Ғима- раттар бойы		Мұнара типті ғима-	

	жақта- рынан	Ғима- ратт	р а т - тардан	а '	а "
9-қабатқа дейін	0,65 Н	0,55 Н	0,65 Н	0,6 Н	0,8 Н
12-қабатқа дейін	0,75 Н	0,6 Н	0,75 Н	0,65 Н	0,9 Н
14-қабатқа дейін	0,75 Н	0,6 Н	0,75 Н	0,65 Н	0,9 Н
16-қабатқа дейін	Н	0,65 Н	Н	0,9 Н	0,3 Н
20-қабатқа дейін	Н	0,65 Н	Н	0,9 Н	0,3 Н
25-қабатқа дейін	Н	0,65 Н	Н	0,9 Н	0,3 Н

кестенің жалғасы

16-20		21-30		31-35		36 және одан артық	
а '	а "	а '	а "	а '	а "	а '	а "
0,6 Н	0,85 Н	0,6 Н	0,9 Н	0,55 Н	Н	0,55 Н	Н
0,65 Н	Н	0,6 Н	1,1 Н	0,6 Н	1,2 Н	0,6 Н	1,2 Н
0,65 Н	Н	0,6 Н	1,1 Н	0,6 Н	1,2 Н	0,6 Н	1,2 Н
0,65 Н	1,6 Н	0,8 Н	1,65 Н	0,75 Н	2,1 Н	0,7 Н	2,5 Н
0,75 Н	1,6 Н	0,8 Н	1,65 Н	0,75 Н	2,1 Н	0,7 Н	2,5 Н
0,85 Н	1,6 Н	0,8 Н	1,65 Н	0,75 Н	2,1 Н	0,7 Н	2,55 Н

Ескерту. Кестеде мынадай белгілер қолданылды: а' - еңіс бойынша құлауды жоғары орналастыру көрсеткіші, а" - еңіс бойынша құлауды төмен орналастыру көрсеткіші; Н - ғимараттың биіктігі, м

Қалалар мен шаруашылық объектілерін санаттау деңгейіне байланысты Азаматтық қорғаныстың инженерлік-техникалық іс-шараларының көлемі мен мазмұны туралы

нұсқаулығына 8-қосымша

Байланыстың қорғалған тораптары үшін соққы толқынның алғы шебіндегі артық қысым

Атауы	Соққы толқынның алғы артық қысым /_ \ Р ф , к Па (кгс/см ²)

Бірыңғайланған күшейтуіш пункттер - қызмет және орналастыру көрсетілмеген регерациялық аймақтарына карамастан	500 (5)
Басқару мен коммутацияның аумақтық автоматтандырылған тораптары, басқару мен коммутацияның автоматтандырылған тораптары, аумақтық желілік тораптар мен қосудың желілік тораптары, телефон және телеграфтық автоматты коммутация - орналастыру аймақтарына карамастан	200 (2)
Ықтимал бұзылу аймақтарында орналасқан 1-сыныпты бөлудің желілік тораптары	200 (2)
Ықтимал бұзылу аймақтарынан тыс орналасқан 1-сыныпты бөлудің желілік тораптары	Қорғалмаған

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК